

Sdílená ekonomika

„Vymezení metodologických postupů pro zajištění datové základny a ekonomických východisek pro regulatorní ošetření tzv. sdílené ekonomiky“

Verze 1.4

Vypracovali:

prof. Ing. Jaromír Veber, CSc.

doc. RNDr. Vladimír Krajčík, Ph.D.

doc. Ing. Lubor Hruška, Ph.D.

Ing. Petr Makovský, Ph.D.

a kolektiv

Vysoká škola
podnikání a práva

Vědecko-výzkumný ústav
ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z. ú.

Projekt „*Vymezení metodologických postupů pro zajištění datové základny a ekonomických východisek pro regulatorní ošetření tzv. sdílené ekonomiky*“ byl realizována na základě výzkumné potřeby Úřadu vlády České republiky, vyhlášené v rámci programu BETA Technologické agentury České republiky.

Číslo projektu	TB95TACR999
Název projektu:	Návrh perspektiv tematických oblastí výzkumu, vývoje a inovací reagujících na kontext, obsah a rozsah tzv. čtvrté průmyslové revoluce (Průmysl 4.0)
Číslo minitendru:	TB95TACR999MT01
Název minitendru:	Vymezení metodologických postupů pro zajištění datové základny a ekonomických východisek pro regulatorní ošetření tzv. sdílené ekonomiky
Řešitel:	Vysoká škola podnikání a práva, a.s.
Spoluřešitel::	ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú.

Vysoká škola podnikání a práva, a.s.

Vltavská 585/14
150 00 Praha 5
IČ: 04160081
Tel.: +420 595 228 128
Web: <http://vspp.cz/>
E-mail: info@vspp.cz

Vysoká škola
podnikání a práva

VŠPP je členem skupiny Akademická aliance, a.s.

Akademická
aliance

ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú.

Švabinského 1749/19,
702 00 Ostrava
IČ: 28614950
Tel.: +420 596 112 649
Web: <http://accendo.cz/>
E-mail: info@accendo.cz

Vědecko-výzkumný ústav
ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú.

ACCENDO je členem PAAC – CONSORTIUM, z.s.

PAAC
CONSORTIUM

Citační vzor:

VEBER, J.; KRAJČÍK, V.; HRUŠKA, L. a kol. (2016) *Sdílená ekonomika*. Praha: VŠPP.

Zpracováno ke dni: 6. 11. 2016

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická východiska sdílené ekonomiky	7
1.1 Vymezení pojmu „sdílená ekonomika“ a pojmů alternativních či blízkých	8
1.1.1 Sdílená ekonomika	8
1.1.2 Spoluspotřebitelství.....	9
1.1.3 P2P	10
1.1.4 Přístupová ekonomika	10
1.1.5 Cirkulační ekonomika	10
1.1.6 Ekonomika hejna much.....	11
1.1.7 Sdílené město	11
1.2 Segmenty sdílené ekonomiky.....	11
1.2.1 Příklady ze zahraničí	12
1.2.2 Příklady z tuzemska	15
1.3 Klady a nedostatky sdílené ekonomiky	17
1.3.1 Klady sdílené ekonomiky.....	17
1.3.2 Negativa sdílené ekonomiky	19
1.3.3 Pomezí kladů a záporů	19
1.3.4 Otázky k akademickým úvahám i praktické diskusi.....	19
1.4 Aktuální studie zaměřené na sdílenou ekonomiku	20
1.5 Stanovisko Komise EU ke sdílené ekonomice	22
1.6 Doporučení OECD	23
2 Zdroje, data a metodika jejich sběru	24
2.1 Národní účetnictví	24
2.1.1 Dwelling services – imputované nájemné.....	25
2.1.2 Odhad nelegálních neregistrovaných producentů	25
2.2 Metodik pro sběr dat o nabídce a poptávce po sdílené ekonomice v ČR.....	27
3 Konceptuální model sdílené ekonomiky - Model CMCE	30
3.1 Obecný model.....	30
3.2 Analýza ubytování v Praze	33
3.2.1 Ubytování v hromadných zařízeních.....	33
3.2.2 Airbnb.....	36
3.2.3 Porovnání tradičního modelu a modelu sdílené ekonomiky	38

4	Shrnutí a doporučení pro exekutivní orgány	42
4.1	Tradiční model distribuce výrobků a služeb.....	42
4.2	Model distribuce – sdílená ekonomika.....	43
4.3	Ochrana oprávněných zájmů souvisejících se sdílenou ekonomikou	44
4.4	Doporučení pro exekutivní orgány	44
4.4.1	Regulativní opatření	44
4.4.2	Podpora některých aktivit na bázi sdílené ekonomiky	45
4.5	Shrnutí	45
5	Návrh dalších potřeb a směrů výzkumu	46
	Zdroje a použitá literatura	48
	Příloha č. 1: Sběr dat z Airbnb a postup jejich zpracování	50
	Sběr dat.....	50
	Postup zpracování dat a tvorba odhadů	51

Úvod

Princip „sdílení“ a „sdílené ekonomiky“ [sharing economy] není nic nového a s jistou nadsázkou můžeme říci, že v lidské společnosti se vyskytuje od nepaměti.

Jeho předpokladem je:

- existence jistého statku (popř. potenciální kapacita služby),
- ochota tento statek či službu poskytnout jinému uživateli ze strany jejího vlastníka (ať z důvodu, že je není schopen po dobu její životnosti využít, nebo i se záměrem takto činit),
- existence subjektu (zejména fyzické osoby), který má zájem využít takový statek či službu, a to bezplatně nebo i za úplatu.

Drobné zápůjčky, pronájmy věcí, či poskytnutí drobných služeb byly a jsou ve většině etnik zcela běžným jevem, zejména mezi příbuznými, sousedy, známými apod. Kladem tohoto přístupu k využívání statků či služeb byla a je jednoduchost transakce, nepatrné transakční náklady, pružnost, důležitou roli sehrává i důvěra mezi partnery sdílení, kteří se dobře znají.

Proč se o fenoménu sdílené ekonomiky začíná hovořit nyní jako o jisté alternativě k tradičním způsobům prodeje či leasingu zboží a služeb, to způsobují nové skutečnosti současné doby:

- nástup moderních informačních a komunikačních technologií a zejména pak internetu ve spojení s informačními platformami, popř. i chytrými telefony, propojujícími lidi navzájem, tzn., vznikají profesionální internetové aplikace, které umožňují sdílení, ovšem mezi vzájemně neznámými subjekty, na velké vzdálenosti, tzn. mimo prostor uzavřené rodinné či sousedské komunity,
- posun v životním stylu, hodnotovém žebříčku zejména mladé generace, která mnohem méně lpí na vlastnictví věcí, hromadění výrobků apod., a více upřednostňuje užívání si života, pro řadu lidí je přijatelnější mít operativní přístup k produktu, výrobku, službě, když ji potřebují, než ji vlastnit a občas využívat – posun od práva vlastnického k právu uživatelskému (byť krátkodobému);
- částečně též objevovat něco nového, získat zážitek netradiční cestou, možná i jako vzdor vůči tradičním modelům uspokojení potřeb.

Ve srovnání s tradičními modely distribuce a užívání zboží jsou pro řadu lidí moderní přístupy sdílení přijatelnější, distribuční systém je pro ně přehlednější, otevřenější, rychlejší, svobodnější a často i levnější.

Nelze i přehlédnout tu skutečnost, že pro uspokojení určitého rozsahu potřeb je potřeba méně materiálních statků, což šetří spotřebu materiálů i energií.

Na druhé straně transakce a užívání produktů či služeb prostřednictvím sdílené ekonomiky jsou mnohem méně regulované, což se líbí poskytovatelům, často i příjemcům. Nicméně na druhé straně:

- vyvolávají u lidí oprávněné obavy zejména z pohledu bezpečnosti, dodržování hygieny, respektování dohodnutých podmínek transakce, možnosti reklamování, vymáhání náhrady škody atd.,
- samozřejmě zůstane dost lidí (první průzkumy uvádí kolem 50 %, [12]), kteří budou zastávat názor, že o své věci se nebudou dělit s cizími lidmi,
- sdílená ekonomika není jen alternativní distribuční a uživatelský model, ale často i konkurenční alternativa k subjektům nabízejícím distribuci a užívání produktů a služeb

tradičním způsobem distribuce a užití, což vede k jisté nevraživosti a někdy až k různým šarvátkám mezi oběma aktéry těchto systémů,¹

- nelze přehlédnout, že pokud poskytující subjekt je mnohem méně regulován či dokonce identifikován, je lákavé tuto skutečnost využít ve směru částečného či plného nepřiznání příjmů z těchto aktivit a tím i neplnit daňové povinnosti.

Sdílená ekonomika je realitou, před kterou nelze strkat hlavu do písku, lze se ztotožnit s doporučením EU, které je uvedeno v závěru této stati:

- vnímat aktivity spojené se sdílenou ekonomikou jako alternativní model poskytování služeb, využívání volných kapacit v užívání výrobků apod.; těmto aktivitám z úrovně státní či regionální nebránit, dokonce prokáže-li se jejich smysluplnost je i podporovat;
- vytvořit na úrovni národní ekonomiky jasná pravidla pro rozlišení, zda se jedná o příležitostné sdílení nebo sdílení profesionální, včetně určení prahové hranice pro přiznání příjmů z této činnosti a tím i jejich zdanění (např. částkou do 6 tis. jak je tomu v současnosti nebo tuto částku zvýšit na 12 tis. Kč ročně);
- není nutné vytvářet nové účetní či daňové nástroje pro účely podchycení sdílené ekonomiky, stávající prostředky jsou vyhovující, jde jen o ochotu příjmy ze sdílení přiznat;
- všude tam, kde ohrozí riziko bezpečnosti, nedodržování hygieny či jiný problém ochrany spotřebitele, požadovat dodržování, popř. zpřesnit regulativní nástroje.

¹ Vznikla tak již nezanedbatelná „šedá“ konkurence tradičním etablovaným ekonomickým subjektům, které poukazují na to, že tato šedá zóna se vymyká zdanění (popř. i dalším regulacím) a je tedy schopna poskytovat výhodnější ceny i právě z tohoto důvodu, pro ně představuje nekalou konkurenci.

1 Teoretická východiska sdílené ekonomiky

Sdílení (a tedy i sdílená ekonomika) vyžaduje statky s nerivalitní spotřebou². Ty můžeme rozdělit (z aspektu nerivalitní spotřeby) na:

- paralelní (statek může najednou užívat více jedinců - termín nerivalitní spotřeba se v ekonomii užívá obvykle právě v tomto smyslu),
- sériovou (statek může užívat více jedinců nikoliv v témže okamžiku, ale postupně v čase).

Jestliže příčinou paralelní nerivalitní spotřeby je velký rozsah daného statku (např. silnice z Prahy do Brna je dlouhá a vejde se na ni více vozidel), pak podmínkou pro sériovou nerivalitní spotřebu je trvanlivost statku - tj. že se svým užíváním nespotřebovává (v ideálním případě vůbec, v praxi se postupně opotřebovává). V praxi obvykle žádný z těchto druhů nerivalitní spotřeby není dokonalý (tj. např. na žádnou silnici se nevejde nekonečné množství spotřebitelů, od určitého počtu si tito spoluživatelé začínají fakticky vadit - lze tak říci, že míra uspokojení každého jednotlivce z užívání daného statku klesá s počtem dalších uživatelů, ačkoliv tento pokles není obvykle lineární).

Jak bylo uvedeno, moderní technologie, zejména pak internet a velké databáze (perspektivně big data), on-line platební systémy, umožňují sdílení jak na straně veřejných statků (produktů a služeb) vytvořených z veřejných prostředků určené veřejným, popř. i soukromým institucím (viz např. databáze vznikající v souvislosti s implementací e-governmentu³), tak i na straně soukromých statků.

Lze se právem domnívat, že o zvýšenou pozornost, které se v poslední době těší sdílená ekonomika, může zejména soukromé sídlení, tj. sdílení statků, které jsou v privátním vlastnictví. Ty pokud mají charakter statků se sériovou nerivalitní spotřebou, jsou poskytovány za úplatu. V tomto případě tyto soukromé statky získají charakter skupinových statků a hovoříme o skupinovém sdílení.

Tradiční model transakce a užívání – transparentní subjekt, fyzická či právnická osoba, vlastníci živnostenské či jiné oprávnění, popř. i licenci, vedoucí účetnictví, platící daně, dodržující předepsané bezpečnostní, hygienické a další předpisy, poskytuje prodej (leasing), pronájem výrobku a služby tradičními distribučními cestami a postupy – hotelové, taxi, bankovní, servisní služby.

Model sdílení výrobků a služeb – sdílení (využití) statků obvykle v osobním vlastnictví, kdy občan nabízí svůj statek nebo poskytnutí služby (např. mezi příbuznými, sousedské výpomoci apod.), stále častěji však za úplatu jinému občanu, zejména formou online spojení nabídky a poptávky mezi občany.

Z makroekonomického pohledu:

- sdílení jako takové jednoznačně přispívá ke zvýšení efektivity alokace společenských zdrojů (a snižuje tak mimo jiné třeba i ekologickou zátěž v důsledku lepšího využití a tedy potřebě nižšího množství statků při zachování dané úrovně spotřeby);
- asi za nejprínosnější efekt sdílení lze považovat „synergické efekty“, které ze sdílení mohou vyplynout, a které mohou vést k řadě úspor a zrychlení průběhu různých aktivit jak na úrovni makroekonomiky (ve veřejné správě apod.), tak i na úrovni mikroekonomiky (v podnikatelském sektoru).

² Na rozdíl od rivalitních statků (čisté statky), které nemohou být sdíleny (např. rohlík), rivalita v jejich spotřebě vylučuje sdílení.

³ „eGovernment je využívání informačních technologií veřejnými institucemi pro zajištění výměny informací s občany, soukromými organizacemi a jinými veřejnými institucemi za účelem zvyšování efektivity vnitřního fungování a poskytování rychlých, dostupných a kvalitních informačních služeb.“ (Novotný, O. a Voříšek, J.: Digitální cesta k prosperitě. Professional Publishing, Praha, 2011. ISBN 978-80-7431-047-8)

1.1 Vymezení pojmu „sdílená ekonomika“ a pojmů alternativních či blízkých

Na úvod je třeba přiznat, že definic, či vymezení pojmu „sdílená ekonomika“ je celá řada a dosud nedošlo ke konsensu a přijetí všeobecně uznávané definice. Navíc někteří autoři se neztotožnili s pojmem „sdílená ekonomika“ a zavádějí další pojmy, v identickém či obdobném významu.⁴

1.1.1 Sdílená ekonomika

Sdílenou ekonomikou rozumíme sdílení skupinových statků různými uživateli, kteří se finančními platbami podílí na jejich financování majitelem [9].

Sdílená ekonomika je sociálně-ekonomický ekosystém založený na sdílení lidských a přírodních zdrojů. Sdílení zahrnuje vytváření hodnot, produkci, distribuci, obchod a spotřebu zboží a služeb různými lidmi a organizacemi. [7]. Tato autorka, manažerka portálu thepeoplewhoshare.com a propagátorka sdílení, s neskryvaným optimismem shlíží k sdílené ekonomice: - sdílená ekonomika je zatím v plenkách, jde o aktivity, které umožňují P2P výměny prostřednictvím platform. To je zatím začátek, jedná se o nový alternativní socio-ekonomický systém, který založí sdílení a spolupráci napříč všemi aspekty společenského a hospodářského života.

Sdílená ekonomika – ekonomický model, kdy prostřednictvím technologických platform se propojují dodavatelé ochotní pronajímat svá aktiva se spotřebiteli, kteří mají zájem o dočasné použití těchto aktiv. Aplikace pro mobilní telefony jsou typickým nástrojem pro přístup k technologické platformě propojující spotřebitele s dodavatelem.

Pro řadu uživatelů přístup ke zboží a službám v podobě sdílené ekonomiky může být vhodnějším než jejich vlastnění. Shrňme-li:

- Sdílet můžeme něco, co existuje, co je v přebytku, co má větší kapacitu, než je schopen vyžít jeho vlastník: produkty, prostory, dovednosti, svůj čas.
- Tak jako mince má dvě strany, aby sdílení fungovalo, musí existovat zájemce, spotřebitel, uživatel, který to něco co má jiný v přebytku potřebuje, byť jen krátkodobě. Pak již je jen otázkou, jak se tyto dva aktéři sdílení setkají, zda cíleně, protože se znají, nebo dva a více neznámých vzájemně propojí organizační (komunikační) platforma.⁵

Tak jako v tradičních obchodních kanálech se nečeká, až potenciální aktéři na sebe narazí, ale obchodní aktivity podporují více či méně rafinované marketingové kampaně, internetové platformy umožňují další formy marketingu:

- na prvním místě je to možnost prakticky průběžně informovat o novinkách jak v nabídce, tak inovacích platformy, které pro obě strany (nabízející a spotřebitele) poskytuje,
- dále platforma může být propojena s dalšími internetovými aplikacemi s cílem získat nové poskytovatele či klienty.⁶

⁴ I když princip sdílení je možná tak starý jako lidstvo samo, pojem sdílená ekonomika je mnohem mladší a objevuje se až v první dekádě nového milénia. Za duchovního otce lze považovat prof. Yochai Benklera (Harvard Law School), který v r. 2006 vydal publikaci „Bohatství sítí“ [1], které je výrazným zastáncem volného sdílení a priori v oblasti informačních technologií a přeneseně i v ekonomice. Ovšem v případě pojmu kolaborativní spotřeba (spotřeba ve spolupráci, za spolupráce) [Collaborative consumption], se posouváme až do r. 1987 jeho autorství je spojeno s Marcus Felson a Joe L. Spaeth a jejich článkem Community Structure and Collaborative Consumption [5].

⁵ Pro rozvoj sdílené ekonomiky je nezbytný rozvoj komunikační infrastruktury, zejména internetu. Jestliže v r. 2000 se odhaduje celosvětový počet uživatelů v rozsahu cca 6,5 %, v r. 2015 již 43 %. Následně oblibu komunikací prostřednictvím moderních komunikačních sítí podporují chytré telefony a komunikaci prostřednictvím sociálních sítí.

⁶ Mapy, spojené s vyhledávačem trasy na Seznamu mají ikonku BlaBlaCar a pokud si vyhledáte určitou trasu aplikace BlaBlaCaru nabídne jednoho až tři spolujezdcy na tuto trasu a k tomu i určí orientační cenu, kterou může řidič od spolujezdcy/ců inkasovat.

- Aby sdílení fungovalo, je nutný ještě třetí předpoklad a tím je výhodnost transakcí prostřednictvím sdílení oproti tradičním způsobům distribuce a užívání věcí. Tyto výhody mohou být ekonomického charakteru, že zejména pro uživatele je to levnější. Ale výhodou může být i jistý zážitek, postupovat jinak, než je obvyklé, motivem může být i jiný přínos.⁷ Ve svém důsledku prospěch z přístupu k užívání věci (a poplatku za to) je pro spotřebitele zajímavější, než vlastnictví této věci.
- Aby zprostředkující firma mohla nabízet zprostředkovací (transakční) služby musí naplnit minimálně následující tři předpoklady:
 - permanentně vyhledávat a disponovat dostatečnou kapacitou předmětu sdílení, např. bytů, aut, náradí atd.
 - zabezpečit snadnou, rychlou a spolehlivou cestu k informování se potenciálních partnerů sdílení mezi sebou, až po uzavření kontraktu,
 - vynucení a kontrola kontraktu, zamezení nekalému jednání, splnění slíbeného, zabezpečení příslušných plateb atd.

Není pochyb, že o efektivnosti těchto zprostředkovacích služeb rozhoduje jejich povědomí mezi potenciálními zájemci o sdílení, kvalita s jakou nabízí uživatelský komfort zájemcům o sdílení a v neposlední řadě i transakční náklady na zprostředkování sdílení.

V [2] je uvedeno pět klíčových kritérií, která mají zaručit seriózní fungování sdílené ekonomiky:

- 1) existence a ochota odhalit nevyužitá nebo nedostatečně využitá aktiva, volné kapacity apod.,
- 2) zprostředkující subjekt by měl mít jasné poslání, být transparentní, měl by fungovat, být řízen na smysluplných zásadách,
- 3) pro nabízející by měla existovat jasná pravidla pro ocenění jejich nabídky,
- 4) zákazníci by měli mít prospěch z užití zboží nebo služby, vyšší, účinnější než z toho, že tyto vlastní,
- 5) podnikání by mělo být postaveno na distribuovaných tržistiích nebo decentralizovaných sítích, které vytvářejí pocit sounáležitosti a vzájemného prospěchu.

1.1.2 Spoluspotřebitelství

Spoluspotřebitelství [collaborative consumption]⁸ je alternativním výrazem k vymezení hospodářské a sociální činnosti, jejímž základem jsou online transakce. Ani v tomto případě nejde o striktně vymezený pojem. Zpočátku byl limitován pouze na transakce mezi fyzickými osobami, a někdy dále omezen ve směru dočasné výměny fyzického zboží, kdy ekonomický přínos nebyl prioritní. Dokonce se někdy hovoří o „skutečném“ spoluspotřebitelství, a transakce vlastnictví a výměny známé z družstevnictví, spolupráce na bázi dobrovolnictví.

Postupně se výraz, často užívá pro prodejní transakce (výrobků a služeb) prostřednictvím online propojení. Postupem času do pozadí ustupuje moment sdílení (opakovaného využití věcí) a pro vymezení je určující atribut demokratizace tržistiě – svobodný výběr z nabídky na internetu, flexibilita dodávek, nízké transakční náklady, s cílem být ziskový. Takto vnímané spotřebitelství se blíží podnikatelským modelům na bázi B2C.⁹

⁷ Např. zajímám-li se o to, kolik peněz jsem již cestou taxi projel, mohu to tradičně vidět na taxamtru, alternativou k tomu je zobrazení mé cesty na displeji se znázorněním projeté ceny.

⁸ S uvedeným výrazem se můžeme setkat zejména v britských článkách a textech.

⁹ Pew Research Center (americký instituce monitorující a poskytující informace o sociálních otázkách, veřejném mínění, demografických trendech apod.) v šetření uskutečněném v zimě 2015, konstatuje, že jen 27 % Američanů zaregistrovalo tento výraz, a ti co jej zaznamenali, měli často rozdílnou představu o spoluspotřebitelství, sdílení apod. [8]

1.1.3 P2P

Rovný s rovným [peer-to-peer, P2P, person-to-person]. Pojem má původ v informatice, počítačové síť peer-to-peer slouží k přímému sdílení dat bez prostředníka. Pojem se užívá u finančních půjček, [P2P lending], v čisté podobě by se jednalo o půjčky přímo mezi lidmi bez účasti banky. V současnosti ve světě i již v ČR rozjíždí alternativa k finančním půjčkám kombinující úlohu bank a sdílené ekonomiky. Mezi poskytovatele a žadatele o peníze vstupuje zprostředkovatel, který prostřednictvím softwarové platformy oba tyto subjekty propojí, s tím, že tento zprostředkovatel za (obvykle pevný) poplatek posoudí důvěryhodnost a schopnost splácet půjčku žadatele. Pokud ji shledá za přijatelnou, postoupí ji ke zveřejnění s informacemi o žadateli a jeho požadavcích. Potenciální investor (věřitel) si pak vybírá ze zveřejněných požadavků.

1.1.4 Přístupová ekonomika

Přístupová ekonomika [access economy] je údajně přesnější výraz pro „sdílenou ekonomiku“, alespoň podle [4]. Nicméně řada následníků se s tímto zdůvodněním ztotožňuje a pojem access economy používá. Autorky výše zmíněného článku, který nazvaly „Ekonomika sdílení není vůbec o sdílení“ argumentují tím, že pro obchodní model, kdy jsou věci a služby obchodovány na základě přístupu je určující právě moment přístupu, než vlastnictví. „Sdílení vnímají jako formu sociální výměny, která probíhá mezi lidmi (např. v rámci rodiny, sousedů, přátel) bez jakéhokoliv zisku.

Když však jde o distribuci věcí či služeb, kde se aktéři „sdílení“ již neznají navzájem, nejde již o „sdílení“ v pravém slova smyslu. Spotřebitel (v roli uživatele) platí jistý poplatek zprostředkovatelům za umožnění **přístupu** ke zboží či službě někoho jiného, byť je poskytnuto na kratší či delší dobu. Jedná se o model ekonomické výměny, kdy tato transakce má více charakter utilitární (upřednostňující prospěch, užitek), než sociální. Pokud jde o transakce mezi neznámými aktéry, pak lze souhlasit s logickým závěrem autorek článku, že spotřebitelé mají větší zájem o nižší náklady a pohodlí, než o posilování sociálních vztahů v dané zájmové skupině. Tuto skutečnost si začíná řada zprostředkovatelů uvědomovat a kladou důraz na spokojenost klientů (zákazníků) – preference nižších nákladů, pohodlí, popř. i zážitku, před posilováním sociálních vztahů – patříte do našeho společenství, pospolitosti.

Pro „přístupovou ekonomiku“ autorky spatřují dva klíčové faktory úspěchu:

- konkurence mezi zprostředkovateli nebude záviset na tom, zda zprostředkovatel nabídne větší sociální interakce a sounáležitost s komunitou, ale přijatelný komfort na nižší cenu,
- spotřebitelé se do budoucna budou řídit více svým zážitkem, zkušeností, než marketingem komunikujícím spotřebiteli značku a její vlastnictví, pokud si budou moci vyzkoušet, či přímo ochutnat více identit, budou se cítit ve svém rozhodování lépe.

1.1.5 Cirkulační ekonomika

Cirkulační ekonomika [Circular Economy] alternativní výraz pro sdílenou ekonomiku, který zdůrazňuje rys opakovaného využití produktů, více než o jejich sdílení. Zároveň upozorňuje, že opakované použití má blahodárný vliv na ekologii, lepší využití materiálů a energií vtělených do produktů. [6]

1.1.6 Ekonomika hejna much

Swarm ekonomie, je možná nejúsměvnější alternativní výraz pro sdílenou ekonomiku. Autorem tohoto pojmu je švédský právník Rick Falkvinge [23]. Swarm ekonomie je založena na oslabování síly velkých subjektů. Díky elektronické komunikaci mizí potřeba mít klasické obchodníky. Swarm ekonomie je postavená na masivní decentralizaci a překonávání tradičních ekonomických modelů:

- pro kontakt prodávajícího a kupujícího stačí internetová platforma,
- dokonce pomocí jiné platformy si lze zajistit přepravu,
- není vyloučeno, že bude ustupovat tradiční model zaměstnání, člověk se bude živit několika zaměstnáními současně, jedním či dvěma, které ho budou živit, dalším pro zábavu,
- pustím si takovou hudbu či film, který budu chtít a nebudu čekat, co mi nabídnou televize, či rozhlas,
- zřejmě se bude muset změnit reklama, jedinec nebude závislý na tom, si vše kupovat, a pokud, tak se více bude řídit radami srovnávačů zboží a cen než reklamou,
- možná i klasičtí distributoři se budou muset změnit, jestliže nyní řada kamenných obchodů paralelně nabízí zboží i prostřednictvím e-shopů, možná budou muset jít až k principům sdílené ekonomiky.

V [2] je uvedeno, že výraz „sharing economy“ byl v r. 2015 zaveden do Oxford English slovníku, nicméně upozorňuje na tu skutečnost, že ve stejném či obdobném významu se používá řada dalších výrazů, „peer economy“, „collaborative economy“, „gig economy“, „on-demand economy“, „collaborative consumption“.

Pro úplnost dodejme, že výše uvedený slovník **definiuje sdílenou ekonomiku** jako „ekonomický systém, v němž jsou sdíleny aktiva nebo služby mezi soukromými osobami, a to buď zdarma, nebo za poplatek, obvykle prostřednictvím internetu.“

S jistým nadhledem můžeme tvrdit, že i celá řada služeb poskytovaných veřejným sektorem má charakter sdílené ekonomiky. Část vybraných daní stát směřuje do veřejných služeb jako je zdravotnictví, vzdělávání, hasiči, policie, správa komunikací, ale i dotace na veřejnou dopravu, výzkum, knihovny apod.

1.1.7 Sdílené město

V polovině r. 2015 se uskutečnila v Praze konference na téma „Sdílené město.“ Předmětem zájmu bylo posoudit jak „propojit síly technologií, občanů, dat, designu k co nejefektivnějšímu propojení lidí, produktů a služeb.“ [11]. Diskuse se nesla jak o vytvoření platformy pro sdílení, jaké elementy do ní zapojit, je zřejmé, že vedle prvků, které integrují komerční platformy, v případě sdíleného města by mělo jít i o veřejná data, zapojení občanů města v zájmu zjednodušení a zefektivnění využívání veřejných služeb. Pozornost byla věnována i takovým tématům jako je komunitní bydlení [co-housing, resp. baugruppe], sdílená kultura, multifunkční využití bývalých objektů a prostor.

1.2 Segmenty sdílené ekonomiky

Jak bylo uvedeno výše, aktivity na bázi sdílené ekonomiky se ve světě, a s jistým časovým posunem i u nás, začínají objevovat v posledních deseti letech. Nelze ovšem přehlednou, že ačkoliv jde o relativně novou hospodářskou aktivitu, že se vyvíjí nesmírně dynamicky jak co do rozsahu, tak i co do pestrosti nabídky. Na stránce [14] je uveden adresář pro 1 300 případů kde lze získat kontakt na operátora pro sdílení.

Obrázek 1.1: Segmenty sdílené ekonomiky

Cestování ▪ ubytování ▪ prohlídky ▪ průvodcovství	Domov ▪ umělecké předměty ▪ nábytek ▪ nářadí ▪ Freecycling ^{*/}	Peníze ▪ půjčky ▪ pojištění ▪ investování ▪ virtuální měna
Zařízení ▪ stroje ▪ nářadí ▪ sportovní vybavení	Luxusní zboží ▪ oblečení ▪ sporty ▪ svatby	Móda ▪ oblečení ▪ doplňky ▪ make-up
Elektronika ▪ spotřebiče ▪ fotoaparáty ▪ počítače ▪ stereo technika	Zábava ▪ knihy ▪ hry ▪ filmy ▪ hudba	Doprava ▪ auta ▪ jízdní kola, koloběžky ▪ motocykly ▪ sdílení jízdy
Domácí mazlíčci ▪ hlídání ▪ hotel ▪ služby (mytí, stříhání)	Volný čas ▪ kempování ▪ zimní sporty ▪ letní sporty	Děti ▪ hlídání dětí ▪ oblečení ▪ hračky
Jídlo ▪ dodávky ▪ obsluha ▪ úklid, mytí ▪ zahradní slavnosti	Prostory ▪ kancelář ▪ obchodní prostory ▪ úložné prostory ▪ parkoviště	Služby ▪ kurýři ▪ pochůzky ▪ úklid ▪ opravy
Učení se ▪ jazyková příprava ▪ učebnice ▪ konzultace	Práce ▪ příležitostná práce při zaměstnání ▪ LET Systém ^{**/} ▪ konzultace	Zemědělství ▪ výměna, prodej přebytků ^{***/} ▪ sdílení zahrádky ^{***/}

Zdroj: Autoři s využitím [14].

Pozn.:

^{*/} **Freecycling** – rozdávání nepotřebného zboží z domácností, nábytku, elektro přístrojů, oblečení, zájemcům, kteří je ještě budou používat, na místo jejich likvidace jako odpadu.

^{**/} **Local Exchange trading system** – LET System (místní burza práce) – představuje lokální komunitu osob, které si vzájemně vypomáhají při různých službách, zejména spojených s opravami, či rekonstrukcemi bytů. Vzájemně si neplatí výkony, ale registrují je v pracovních jednotkách, ty se zaznamenávají (mají charakter úvěru) a dotýká se u nás příliš nerozšířila, ale v USA i Velké Británii je rozšířena, majitel zahrádky, zahrady, či přilehlého pozemku (záhumenku) již nechce tuto půdu obdělávat, tak se dohodne s lidmi z okolí, že ji budou obdělávat a z výnosů této pěstební činnosti majitel získá určitý díl (v naturáliích).

^{***/} **Garden sharing** (sdílení zahrádky) – jde o aktivitu, která se u nás příliš nerozšířila, ale v USA i Velké Británii je rozšířena, majitel zahrádky, zahrady, či přilehlého pozemku (záhumenku) již nechce tuto půdu obdělávat, tak se dohodne s lidmi z okolí, že ji budou obdělávat a z výnosů této pěstební činnosti majitel získá určitý díl (v naturáliích).

1.2.1 Příklady ze zahraničí

Pochopitelně následující text nemůže obsáhnout celou pestrost výše uvedených sdílených segmentů, nicméně zvolené příklady dokládají, že někteří zprostředkovatelé dosáhli

obrovského rozsahu zapojených partnerů, a to jak na straně poskytovatelů, tak i klientů. Zároveň některé příklady dokládají i vysokou frekvenci implementace inovací v této oblasti.

1.2.1.1 Ubytovací služby

Ač můžeme mít různý názor na zprostředkovatele krátkodobého ubytování **Airbnb**¹⁰, těžko můžeme přehlédnout, že tento operátor ve světě sdílené ekonomiky spojil nabídku a poptávku ve zprostředkovací službu, která v současnosti dosahuje následujících parametrů: „Včera večer 40.000 lidí využilo pronajaté ubytování, které nabízí 250.000 pokojů v 30 tis. městech ve 192 zemích. Ubytovaní si vybrali své pokoje a zaplatil za všechno online. Ale jejich postele byly poskytnuty soukromými osobám, nikoliv hotelovým řetězcem.“ [13].

V r. 2014 Airbnb ubytoval v průměru 425 tis. lidí každou noc, celkově 155 mil. hostů za rok. Sít' hotelů Hilton za stejnou dobu ubytovala 127 mil. hostů. [12]. Airbnb vznikl v r. 2008 v Kalifornii, dnes 75 % jeho byznysu pochází ze zahraničí.

Není tajemstvím, že nabízející prostorů pro ubytování ne vždy přiznávají své příjmy pro zdanění, takže se tyto aktivity nelíbí tradičním poskytovatelům těchto služeb – penzionům a hotelům, stejně jako orgánům určeným k vybírání daní. Proto jsou tyto služby v některých zemích či městech zakázány, od května r. 2016 např. v Berlíně není možné pronajmout celý byt, pouze samotný pokoj, pod pokutou 100 tis. eur.

Zatím mnohem liberálněji se k aktivitám Airbnb staví Paříž. Jen v roce 2014 ji navštívilo více než 22 milionů turistů a Airbnb je na trhu s přenocováním nejen důležitým hráčem, ale ovlivňuje i vývoj turistiky ve čtvrtích v centru města. Nabídka sdílení vlastního bytu na Airbnb se od roku 2008 zvýšila desetkrát – ze čtyř na 40 tisíc. Za jednopokojový byt lze požadovat až tisíc eur za týden. Airbnb umožňuje mnohem vyšší zisk než běžný pronájem. Zhruba 30 tisíc nabídek bytů na Airbnb nejsou od těch, kdo odjeli na dovolenou a chtějí si přivydělat, ale celoročním byznysem. Airbnb tím ovlivňuje investice do bytů – v centru Paříže nejsou byty nakupovány kvůli pronájmu, ale kvůli nabídce na Airbnb za mnohem výhodnějších finančních podmínek.¹¹

Společnost PrivCo odhaduje hodnotu Airbnb na 25 mld. dolarů.

Na obdobném principu pracují i další operátoři, např. až v Jižní Korei Kozaza. [17]

1.2.1.2 Sdílení aut

Sdílení aut, [carsharing] - jde o model autopůjčovny, v původní podobě si lidé pronajímali auta od jiných lidí, kteří je momentálně nepotřebovali, na často krátkou dobu, hodiny, půl dne, den apod. Zcela běžný je takové sdílení mezi rodinnými příslušníky, kdy auto zaevidované na manžela běžně používá manželka, děti, popř. je zapůjčeno i dalším příbuzným.

V r. 2000 byla založena společnost **Zipcar**, která nabízí flexibilní pronájem vlastních vozidel. K využití této služby je třeba, aby se zájemce zaregistroval a zaplatil aktivizační poplatek, zaregistrovaný člen obdrží přístupovou kartu. V případě zájmu člena o půjčení vozidla, si zájemce vyhledá nejbližší parkoviště Zipcar a je-li auto k dispozici, může si je přes mobilní

¹⁰ Zakladatelé Brian Chesky a Joe Gebbia se v roce 2008 přestěhovali do San Franciska. Aby byli schopni svůj nájem vůbec uhradit, rozhodli se, že budou nabízet přespání na nafukovací posteli v obývacím pokoji; a přidali k tomu i snídani. Ze spojení těchto dvou elementů vznikl i název služby.

¹¹ Centrum Paříže prožívá proměnu sociálního složení obyvatel v tom směru, že nejdříve jej opustila chudší třída obyvatel, která neměla na rostoucí nájem, nyní jej opouští i střední třída, která prodala nebo využívá sama byty pro turisty Airbnb. Na významu ztratily místní krámký řeznictví, pekařství a jsou nahrazovány obchody pro turisty a restauracemi.

aplikaci provést rezervaci vozidla. Potvrzená rezervace dovoluje přes přístupovou kartu odemknout vozidlo, zahrnuje pojištění vozidla a řidiče a limit ujeté vzdálenosti – cca 200 mil. Zabudovaná technologie v autě pak hlásí do centrály Zipcar dobu provozu auta a projetou vzdálenost. Podle těchto hodnot se vypočítává poplatek za použití vozidla.

O atraktivnosti projektu svědčí ta skutečnost, že v r. 2013 zakladatelé společnosti ji prodali za 500 mil. USD, v současnosti má zaregistrován cca 1 mil. členů, disponuje cca 10 tis. vozů v 500 městech, 9 zemí.

S jistou inovací přišla společnost BMW v Mnichově v podobě služby **DriveNow**. Digitální klíč, který umožní přístup k vozidlu lze nahrát na řidičský průkaz a dále zapůjčené auto lze zaparkovat na ulici Mnichova, není nutné si pro něj chodit a vracet do určených parkovišť, což výrazně zlepšuje mobilitu této služby. V poplatku 29 centů za minutu je zahrnuta jak jízda, tak i případné parkování, pohonné hmoty, pojištění, k dispozici je na 300 vozidel BMW nebo MiniCouper. [15]

Carsharing není výhodný pro pravidelné dojíždění. Limitní proježděná vzdálenost, kde se vyplácí je mezi méně jak 6 tis. km, v závislosti na parkovacích nákladech, ceně benzínu a servisních nákladech až 10 tis. km.

1.2.1.3 Společná doprava

Asi každý se setkal s auto-stopem, popř. někomu ze známých nabídl volné místo v autě, pokud se cíl jejich cesty shodoval, rozšířené jsou i dohody o společné dopravě do zaměstnání. Pro tento typ sdílení vozidla se užívá výraz *spolujízda* [carpooling]. Využití míst vozidla na delší trasy organizuje řada operátorů, např. německý Mitfahrgelegenheit (carpooling.com) nebo francouzský BlaBlaCar.

Společná jízda [real-time ridesharing /dynamic carpooling] – jde o sdílenou službu, která nabízí operativní jízdy ve velmi krátkém časovém horizontu. Jde o alternativu blízkou klasickému taxi, pouze poskytovatel služby je občan, který nabízí svou volnou časovou kapacitu řidiče a vozidla. Aby tato forma sdílené služby mohla efektivně fungovat, je třeba na nabídkové straně získat pro službu velký počet poskytovatelů, kteří nabízejí podmínky výhodnější než klasické taxi.

Společnost **Uber** byla založena v r. 2009 v San Franciscu, vyvíjí a provozuje mobilní aplikaci, která spojuje potenciální poskytovatele osobní i nákladní dopravy se zájemci o dopravu. Na straně nabídky jednak fungují vlastní automobily a řidiči firmy Uber, jednak tzv. „partneři“ smluvně domluvení řidiči, kteří se rozhodli své vlastní auto a čas dle svých možností poskytovat k přepravě osob, popř. nákladů. Aplikace v reakci na požadavek klienta vyhledá řidiče nejbližší místu zákazníka, zákazník se dozví jméno řidiče, jeho fotografii, detail o vozidle, jeho registrační značku a kde momentálně stojí, vypočítá jízdné, jízdné i projetou trasu může klient průběžně sledovat.

Uber operuje v 66 zemích, 507 městech, v roce 2013 měl Uber tržby 104 milionů USD, v r. 2014 400 milionů USD, v r. 2015 tržby činily 1,5 mld. USD, společnost zaměstnává 6 700 zaměstnanců. Ze zprostředkování taxislužby si Uber ponechává 20 %. Podle společnosti PrivCo je hodnota Uberu téměř 51 miliard USD. Za pětiprocentní podíl ve firmě Uber zaplatili zástupci nastupující generace královské rodiny ze Saúdské Arábie 3.5 mld. dolarů.

Není tajemstvím, že aktivity společnosti Uber, zejména obcházení standardních požadavků na provozování taxi-slужby, není v řadě zemí či měst vnímáno s pochopením a vedlo k jejich zákazu: v Maďarsku, a v řadě měst: ve Frankfurtu, v Barceloně, ve Vancouveru, v Buffalu a řadě dalších měst po celém světě.

Na stejném či podobném konceptu jako Uber poskytují tento druh sdílené služby i další operátoři např. Lyft.

1.2.1.4 Tržiště - půjčování, prodej zboží, služeb

Různé druhy zápůjček jsou asi nejčastějšími formami sdílení mezi příbuznými a známými. Proto je logické, že o tento segment sdílení budou mít zájem společnosti, které je budou nabízet ve velkém.

Sharetribe je finský operátor, který působí celosvětově. Na své webové stránce [25] nabízí aplikaci pro snadné vytvoření tržiště, na kterém můžete on-line prodávat nebo pronajímat zboží, služby, bez dalšího prostředníka. Platby se realizují pomocí platební aplikace PayPal, která akceptuje hlavní kreditní karty ve 190 zemích světa. Tržiště může být pestré, a jak uvádí úvodní stránka, lze na něm nabízet či si půjčit vybavení pro zemědělce, stejně jako místní potraviny, službu chůvy, prodat kajak atd.

Na obdobném principu funguje **Etsy**. Potenciální prodávající si může otevřít svou nabídku (za 0,2 USD), z uskutečněné transakce si společnost účtuje 3,5 %. Platby lze realizovat prostřednictvím platební karty, v USA je možnost si k mobilu pořídit speciální čtečku karet. [18]

1.2.2 Příklady z tuzemska

Na tuzemsku operují dva typy operátorů. Jednak jsou to místní pobočky zahraničních, nadnárodních společností, např. výše zmíněných Airbnb či Uber.

Airbnb v Česku aktuálně nabízí okolo 1500 možností ubytování, přičemž většina z nich je v Praze. Firma první nabízený prostor na zdejším trhu zaregistrovala už v září 2008, což je zhruba měsíc od prvního spuštění projektu. Od té doby počet ubytovaných přes Airbnb v tuzemsku vzrostl – jenom za poslední rok si na Airbnb.cz našlo místo k přespaní přes 21 tisíc turistů.

Uber informoval (X/2016), že v Praze jezdí cca 5 tis. vozidel taxi, pro Uber jezdí více jak tisíc partnerských řidičů, kteří zrealizovali alespoň jednu jízdu na poslední čtvrtletí.¹²

Druhým typem operátorů jsou místní zprostředkovatelé, kteří buď provozují aktivitu, která je stejná či podobná té, která je nabízena v zahraničí, nebo připravili vlastní, zatím originální segment.

Liftago propojuje zájemce o krátkodobou přepravu s poskytovateli - s licencovanými taxikáři. Aplikace nabízí volbu řidiče, typu vozu, způsobu platby apod. Aktuálně má společnost 22 514 registrovaných uživatelů, 41 % je z Prahy, 11 % z Brna, 4 % z Ostravy atd. **Hopin Taxi** je obdobnou platformou, původem z Bratislavy, která hodná rozvíjet aktivity v Praze, Brně a Ostravě, momentálně disponuje dvě stě smluvními řidiči a jejich počet předpokládá rozšířit trojnásobně. Obě společnosti disponují mobilní aplikací, kterou si potenciální zájemce stáhne do mobilního telefonu a s její pomocí může vyhledat nejvýhodnějšího řidiče dle svých požadavků.

¹² V Německá společnost Uberpřizpůsobil svou nabídku právní úpravě taxi-služeb a modifikovanou podobu služby takto provozuje. V ČR ministerstvo dopravy chystá novelu zákon o silniční dopravě. Pro případ zprostředkovaných řidičů se počítá, že v případě nesplnění regulativních opatření bude potrestán jak řidič, tak firma organizující zprostředkování (např. Uber), navíc návrh zavádí nově povinnost vést a do po dobu jednoho roku archivovat knihu jízd, díky které lze provádět i zpětně dodržování regulativních opatření [10]. Na druhé straně by tato právní úprava neměla omezit flexibilitu objednávání taxi z mobilů, alternativní výpočet ceny přes aplikaci, nejen taxametrem, platby platebními kartami apod.

Carsharing se též zvolna v Česku rozvíjí. Představitelem této sdílené služby jsou **Autonapůl CAR4WAY, Sharujeme, AJO**. Model sdílení je prakticky stejný: společnosti vlastní osobní vozy a nabízí je k využití včetně pohonných hmot, pojištění, oprav, parkování, poplatků za poskytnutí vozu uživatel platí cenu za dobu užívání vozu a za najeté kilometry. Pro sdílení vozu je třeba se zaregistrovat na webu společnosti, při osobní schůzce je uzavřen smluvní vztah a poskytnuta čipová karta. Aplikace potenciálnímu zájemci vyhledá nejvhodnější volný vůz. Na podobném principu funguje společnost **Emuj**, která na krátkou dobu, popř. i celý den nabízí poskytnutí elektromobilu pro cestování po Brně. Společnost nabízí dva typy elektromobilů – Peugeot nebo Nissan. Všechny tyto společnosti jsou členem **Asociace českého carsharingu**. V aplikaci asociace je přehled o momentálně sdílených autech a městech, kde je lze využívat.

Projekt **Arounded** jde ještě dál, nabízí ke krátkodobému pronájmu automobily, dodávky apod. Platforma, která má spojit poskytovatele automobilů z řad obyvatelstva či firem a krátkodobých uživatelů se momentálně rozbíhá má na čtyři stovky registrací a cca 2 transakce týdně.

Amazon přišel s myšlenkou rozvážky zboží díky zájemcům z řad dobrovolníků (Amazon Flex) Na stejném principu, zapojit občany do „převoznictví“ zboží, začíná fungovat plně česká firma **Zavezu.cz**. Firmu nezajímá kvalita přepravního prostředku, ale zajímá se o osobu přepravce. Samozřejmě tento segment v sobě nese riziko nedodání či ztráty přepravovaného zboží, které operátoři plánují řešit pojištěním.

V pojednání o sdílených službách usnadňujících mobilitu nemůže chybět zmínka o firmě **Rokola**, která se zaměřila na tzv. bikesharing. Od lidí získává kola, která renovuje, opatří zámek s možností odemykání přes chytrý mobil, ale i klasické SMS. V Praze provozuje cca 150 kol, v roce 2015 měli na cca 25 tis. výpůjček, dále působí v Olomouci, Pardubicích, Českých Budějovicích, nyní plánují rozšířit službu v Teplicích v Čechách, v r. 2017 zamýšlí rozšířit park kol v Praze na 700 kusů.

Zonky [19] internetová platforma propojující poskytovatele a zájemce o půjčku. Zahájila činnost v r. 2015, za rok své existence vstoupila do povědomí a zájmu do té míry, že si měsíčně přes ni vzájemně půjčují lidé 30 – 40 mil. Kč měsíčně – vše probíhá rychle a levněji než v bance: odeslat žádost o půjčku trvá v řádu minut, stačí k tomu dva doklady totožnosti a výpis z internetového bankovníctví.

Na obdobném principu funguje v Česku další platforma **Benefi** [26], zájemce vyplní zdarma žádost o půjčku, doloží platný občanský průkaz a druhý průkaz totožnosti, doklad o pravidelném příjmu, nesmí být v insolventci, exekuci, projde prověřením Benefity a následně sleduje aukci, kdy lidé investují do jeho půjčky, poskytnutou půjčku je možné ji splatit předčasně bez sankce. Benefi na svých stánkách láká poskytovatele půjček na průměrné roční výnosové procento 12,63 % (k 4. 4. 2016). Investovat do půjčky lze od 200 – 10 tis. Kč, po založení si účtu u Benefi a zvolení si míry rizika investování. Ze splácených úroků si Benefi strhává čtvrtinu.

V polovině r. 2015 získala od ČNB licenci **První klubová pojišťovna**, [20] členství v pojišťovně se blíží členství v klubu, jelikož klienti pojišťovny sdílí rizika i odměny, pojišťovna si své členy pečlivě vybírá. Pojistit se může pouze člen klubu, který získal doporučení stávajícího člena, popř. zájemce musí projít prověřením, škodní minulostí, odpovědného chování k životu atd. V současnosti má pojišťovna 800 členů-klientů.

Projekt by měl být s rostoucím počtem členů ziskový, finanční model počítá s tím, že výše provozních nákladů nepřekročí 17 procent pojistného. Zbylá část vybraného pojistného hradí

náklady na škody, 75 procent potenciálního zisku putuje zpět klientům - členům klubu) a 25 procent si rozdělí pojišťovna a investiční partner RSJ Private Equity Karla Janečka.

Jobs.cz [27] je platforma, která zprostředkovává práci, jak pro firmy, které hledají vhodné zaměstnance, tak pro pracovníky, absolventy, kteří hledají zaměstnání, nebo se zajímají o lepší pracovní uplatnění. Platforma nabízí různé filtry: např. pozice s platem nad 50 tis. Kč, práce v zahraničí, neziskových organizací, pochopitelně vyhledává pracovní nabídky nejblíže místu zájemce o práci, krátkodobé výpomoci, brigády apod.

Hodinový manžel [28] je projekt, který se snaží spojit na internetové platformě poskytovatele drobných služeb pro domácnost se zájemci o tyto služby. Předmětem nabídky jsou: drobné služby v domácnosti, opravy a montáž nábytku, pokládka lina, koberců, plovoucích podlah, malování, drobné práce na zahradě, drobné instalatérské práce, drobné elektrikářské práce, obkladačské práce, vrtání do zdiva a betonu v souvislosti se zabudováním garýží, světel atd.

Super Soused [29] je další platformou umožňující vzájemnou výpomoc (zatím funguje v Praze a Brně). Platforma umožňuje registrovat požadavky na službu, stejně jako se stát poskytovatelem a zaplacení dohodnuté ceny též prostřednictvím platformy. Platforma byla spuštěna v září 2015.

DYI Praha [30] – je originálním segmentem. V bývalé hale v Holešovicích vznik kreativní prostor - prostor pro vlastní kutilské aktivity – zámečnické práce, tesařství, textil, poradenství, relax salonek, koupelny se sprchami. Tyto prostory jsou nabízeny operativně ke krátkodobému využití pro různé zájemce z řad kutilů i podnikatelů.

I v českých podmínkách najdeme řadu operátorů, kteří nabízejí půjčení nejrozumnějšího zboží, jak už napovídá slogan jednoho z nich: **Renbo** – vše se dá půjčit [21], kdy vestu, brzděný přívěs, Piano Petrof, Škodu Octávii, párty stan, či kolébku si můžete půjčit na den nebo i měsíc.

Aukro [22] – obchodní portál začínal v r. 2003 jako dražební platforma, postupně se transformoval na obchodního operátora, který má nyní cca 3,8 mil. uživatelů a ročně zprostředkuje transakce za miliardy Kč. I když původem zlínská firma prošla proměnou vlastnických poměrů až po Jihoafričany, v současnosti je opět plně v rukou českých majitelů. Na Aukru lze nakupovat různé zboží, spotřební, stavební, účastnit se dražby a to v roli jak prodávajícího, tak nakupujícího.

Bezpochyby úsměvně působí webová stránka **pecempecen.cz**, která radí jak upéct domácí klasický pecen a jejíž součástí je tzv. kvásková mapa - mapa kváskových dobrovolníků, kteří potenciálnímu zájemci nabídnou v blízkosti jeho bydliště chlebový kvásek.

1.3 Klady a nedostatky sdílené ekonomiky

Není pochyb o tom, že nové vždy vyvolává rozpaky a má zastánce a propagátory a má skeptiky až po odpůrce. Tak tomu je i v případě sdílené ekonomiky.

1.3.1 Klady sdílené ekonomiky

Pozitivní vlivy sdílené ekonomiky lze zaznamenat jak na makro, tak i mikro úrovni:

- Makroekonomickou výhodou sdílené ekonomiky je, že přichází s novým modelem propojení nabídky a poptávky:
 - o z pohledu zákazníků jde o pohodlí, informačním a komunikačním nástrojem pro něho je obrazovka počítače či displej mobilu, nabídka je průběžně aktualizována, on-line probíhají vlastní transakce,

- z pohledu nabízejícího informační platformy umožňují oslovit mnohem širší spektrum potenciálních zákazníků,
 - moderní komunikační platformy minimalizují úroveň informační asymetrie, obě strany disponují kvalitními informacemi pro svá transakční rozhodování.
- Zvýšení efektivity ve využívání zdrojů je dalším pozitivním efektem. Již na sklonku osmdesátých let minulého století se objevovaly názory, že stávající materiálové i energetické zdroje je třeba lépe využívat a zhodnocovat. Proto se začaly hledat cesty, jak prodlužovat životnost produkováných výrobků (což se výrazně začalo uplatňovat v automobilovém průmyslu), v neposlední řadě i volit materiály i konstrukci výrobků tak, aby se daly snadno vyměnit v případě opotřebení a pochopitelně i dobře recyklovat.

Sdílená ekonomika v tomto směru přináší další možnost využívání omezených zdrojů a to cestou využívání produktů v momentech, kdy je prvotní uživatel nepotřebuje, nebo i času poskytovatelů – cestou k tomu je efektivnější vytěžování práce, existujících produktů nebo kapitálu. Pokud ovšem budeme příliš úzkoprse usilovat o růst HDP, tak tento model sdíleného využívání věcí k růstu HDP jednoznačně nepřispívá. Logika přímočarého pohledu narůst HDP, vychází z prosté úvahy, že bude-li růst HDP, znamená to, že produkuje více a můžeme i více spotřebovat. Model sdílené ekonomiky předpokládá, že můžeme spotřebovat více (uspokojit více potřeb, přispět k blahu občanů), aniž bychom museli produkovat absolutně více.

- Úspory na straně transakčních nákladů.¹³ Ty lze dále detailizovat na:
- vyhledávací a informační náklady – platformy nabízí rychlý a často i přehledný a srovnávací informace o produktech či službách, měly by tak přispívat k omezování ztrát v důsledku nedostatku informací, či znalostí o produktu či službách,
 - vyjednávací náklady – náklady spojené s komunikací a dojednáváním kontraktu,
 - realizační náklady – dohodnutí přepravy, platby, pojištění, záruky atd. spojených s realizací prodeje či služby.
- Sdílená ekonomika ovšem může podporovat růst zaměstnanosti a výkonů, vzniká nový sektor služeb, který může být též zaměstnavatelem a to je sektor zprostředkovatelů, operátorů, kteří vyvíjejí, zdokonalují a provozují platformy pro sdílení výrobků a služeb.
- Řada lidí si prostřednictvím sdílené ekonomiky přivydělává. Nejnovější studie ukazují, že až 11 % procent Britů je placeno přes aplikace sdílené ekonomiky.
- Na mikroúrovni účastníci zapojení do transakcí sdílené ekonomiky získávají novou zkušenost, nový zážitek se zapojením do sdílených transakcí:
- platí to jak pro zájemce o nový produkt či službu, proto se většina operátorů snaží již v komunikaci prosadit, aby oba partneři cítili na stejné úrovni, aby se poskytovatel nepovyšoval nad žadatele,
 - na straně poskytovatelů se jim jeví nové možnosti: vyzkoušet si roli taxikáře, poskytovatele ubytování, kurýra, risknout půjčení peněz za vyšší úrok apod., zároveň si přivydělat, hledat netradiční využití volného času, až po vstup do modelu liberálního pracovního stylu, dle mých potřeb.

¹³ Již v r. 1937 autor teorie „transakčních nákladů“, za kterou obdržel Nobelovu cenu, Ronald Coase poukázal na tu skutečnost, že pokud jsou transakční náklady vysoké, mohou být výraznou překážkou mnoha obchodů.

1.3.2 Negativa sdílené ekonomiky

I negativní vlivy sdílené ekonomiky můžeme posuzovat z makro-i mikro-pohledu.

- Z pohledu makroekonomiky sdílená ekonomika nevytváří nový trh, cílem je převzít jistý díl stávajícího trhu, negeneruje nové zákazníky, jen je přebírá tradičním distribučním kanálům a poskytovatelům služeb.
- Asi nejzávažnější a často oprávněné výtky na provozovatele aktivit vybraných segmentů sdílené ekonomiky se snášejí ve směru, že obcházejí platné regulace podnikání a že na straně poskytovatelů nejsou příliš důsledně plněny daňové povinnosti. Pokud jedna skupina operující na trhu, podniká za určitých regulativních podmínek (kvalifikace, pojištění, hygiena apod.) a u druhé se nevyžadují, či formálně se očekává jejich potvrzení – vytváří tato situace nerovné podmínky pro podnikání, nerovné konkurenční prostředí.
- Z pohledu mikro-ekonomického moderní sdílená ekonomika spojuje dva neznámé partnery, zatímco v případě sousedských transakcí, důvěra mezi partnery se opírá o osobní známosti, v případě transakcí realizovaných přes platformy jde o neznámé partnery. Jistota, bezpečnost transakcí může být nižší, ať z důvodu neserióznosti partnera, nebo nižšího standardu bezpečnostních či hygienických atributů nabízeného produktu či služby.

Důvodů k nespokojenosti zejména na straně spotřebitele může být celá řada: pozdní dodání objednaného zboží, nekvalitní či poškozené zboží, v případě služeb jejich neprofesionální provedení z důvodu, že je často poskytují nevyučené či jinak nekvalifikované poskytovatele.¹⁴ Na druhé straně se poskytovatelé platform snaží mapovat nespokojenost svých klientů, v aplikacích je prostor, kde mohou nespokojení klienti sdělit své negativní zkušenosti, incidenty apod.

1.3.3 Pomezí kladů a záporů

Některé oblasti sdílené ekonomiky mohou mít dopady, které z jistého úhlu pohledu mohou být pozitivní, z jiného negativní.

- díky nižším transakčním nákladům, i snaze oslovit zejména mladou generaci, klesají ceny ve srovnání s tradičně zabezpečovanými službami, což je pozitivní pro spotřebitele, ale může mít deflační dopad,
- provozovatelé některých platform volají po nižší míře regulování vybraných aktivit, zejména služeb, což může být kladně vnímáno provozovateli služeb, ale může mít negativní dopad na ochranu spotřebitele, popř. fiskální zájmy.

1.3.4 Otázky k akademickým úvahám i praktické diskusi

Jak někdy realita nebývá jen černobílá, tak i v souvislosti se sdílenou ekonomikou se objevují vývody, které je obtížné zařadit mezi pozitivní či negativní, spíše představují témata k širší diskusi:

- některé distribuční modely založené na on-line platformách buď nevyžadují, nebo obcházejí řadu regulativních opatření, přitom vysoké objemy transakcí realizovaných touto formou ukazují, že zřejmě se nenaplnují pravděpodobnosti nehod, incidentů či jiných nežádoucích

¹⁴ V případě služby Uber a Lyft již existuje webová stránka, která sbírá a zveřejňuje incidenty, které nastaly při provozování této služby z celého světa. [16]. Na stránce si lze dokonce vybírat typy provinění: úmrtí, napadení, sexuální útoky, únosy, podvody.

- stavů, kterým mají regulační opatření předcházet, v této souvislosti se logicky nabízí úvaha, zda pod vlivem těchto zkušeností by neměla být přehodnocena a zjednodušena některá relativní opatření (např. použití taxametrů, znalost místopisů, když je lze nahradit aplikacemi pro sledování trasy a výpočet ceny pro mobil zákazníka, či využívat navigaci);
- některé on-line aplikace umožňují zpětnou vazbu a pružné hodnocení kvality poskytnutého produktu či služby, na základě této informace mohou působit na kvalitu u poskytovatele, nebo vyloučit nekvalitní poskytovatele produktů či služeb z nabídky – i tento prvek seberegulace by mohl být využit na podporu omezení regulativních opatření;
 - pokud se občan zapojí do sdílené ekonomiky zejména formou příležitostného sdílení, je otázkou k diskusi, v jaké roli vystupuje:
 - o zda **v roli občana**, který svou volnou kapacitu času (potažmo práce) poskytne formou sdílení (jako např. jako kurýr, opravář), nebo použije i svůj vlastní automobil k příležitostné přepravě (např. pro Uber), nebo vezme na svou plánovanou cestu i spolucestující (Blablacar), či volný pokoj, chatu, byt pro přenocování (např. Arbnb),
 - o zda pro výše uvedené aktivity by měl mít **status podnikatele** dle současné platné legislativy (zvláště pro případ, že uvedené aktivity realizuje častěji – v tom případě bude třeba stanovit prahovou hodnotu),
 - o zda bude třeba vytvořit **jinou kategorii pracovní role**, rozšířit vymezení pojmu podnikatele, pro tento typ sdílení.

V tomto případě nejde jen o diskusi, v jaké roli poskytovatel služby vystupuje, ale i o diskusi nad způsobem a legitimitou jeho zdanění, zapojení do sociálního a zdravotního pojištění, uplatnění rozumné míry regulativních opatření, zpětnovazební kontroly apod.

1.4 Aktuální studie zaměřené na sdílenou ekonomiku

Poradenská společnost PricewaterhouseCoopers zveřejnila studii věnovanou sílené ekonomice s ohledem na prostředí USA [12]. Studie se účastnilo na tisíc respondentů, a proběhla v týdnu před vánoci r. 2014. Následující text přináší klíčové závěry z této studie:

- jen necelá polovina (44 %) z respondentů byla obeznámena se sdílenou ekonomikou, 19 % mělo praktickou zkušenost se sdílenou ekonomikou,
- více jak polovina respondentů má zatím obavy ze sdílené ekonomiky, nicméně 72 % předpokládá, že se zapojí do sdílené ekonomiky – typickými klienty jsou osoby mezi 18 – 24 lety, dále domácnosti s ročním příjmem 50 – 75 tis. USD, a rodiny s dětmi do 18 let;
- z těch, co byli obeznámeni s principy sdílené ekonomiky, 86 % respondentů se vyjádřilo pro názor, že sdílená ekonomika dělá život dostupnější, 81 % spatřovalo ekonomické výhody, 63 % se vyjádřilo, že transakce sdílené ekonomiky jsou zábavnější než tradiční modely,
- rozšířeným segmentem sdílení je nějaká forma automobilového sdílení – 8 % respondentů se vyjádřilo o nějaké formě zapojení do automobilového sdílení, 1 % se přihlásilo k poskytovatelům tohoto nového modelu; prioritním důvodem zapojení je lepší cena, dále pohodlnější přístup a lepší výběr;
- 78 % respondentů se shoduje v tom, že sdílená ekonomika snižuje odpady, obdobné procento zastává názor, že sdílená ekonomika je též šetrnější k životnímu prostředí
- 59 procent uvedlo, že sdílené ekonomice neuvěří, dokud nebude řádně regulovaná.

Studie PwC mapující americký trh uvádí i některé další zajímavé informace: dvě třetiny dotázaných uvedly, že směřují k méně materialistickému životnímu stylu, čtyři pětiny respondentů věří, že pronájem má větší výhody než samotné vlastnictví.

Studie PwC z r. 2016 pro britský trh [31] konstatuje, že klíčové sektory sdílené ekonomiky by mohly v Británii v r. 2025 přinést až 140 mld. liber. Pět nejvýznamnějších sektorů sdílené ekonomiky – finančnictví, ubytování, doprava, drobné služby pro domácnosti a profesionální služby by mohly ve srovnání s r. 2015 vzrůst dvacetinásobně. Sdílená ekonomika ve Velké Británii roste nejrychleji z celé Evropy, nicméně i zde studie předpokládá výrazný růst, ze současných 28 mld. na 570 mld. eur. Nelze přehlédnout, že tato tempa růstu jsou největší ve srovnání s jinými odvětvími či obory ekonomiky.

Studie Univerzity of Pennsylvania z prosince r. 2015 [34] se ve většině bodů shoduje závěry analýz PwC, zejména potvrzuje závěr, že pro více jak 80 procent dotázaných je sdílení v současnosti více pohodlným a efektivním, stejný podíl respondentů se vyjadřuje, že uspokojování svých potřeb cestou sdílení je pro ně větší zábava, tento pohled na sdílení lze doložit i výzkumem uvedeným v časopise Journal of Consumer Research.

Studie přichází též s konstatováním, že sdílená ekonomika je síla, která bude mít vliv na řadu průmyslových odvětví, ale i na cestování, služby taxi, půjčovny aut, jízdních kol až po finance, hudbu, ale i zaměstnanost.

Rešerše zdrojů z Ministerstva Financí ČR týkající se sdílené ekonomiky

V Bulletinu Knihovny MF ČR (6/2016) je k dispozici článek „*Perspektivy sdílené ekonomiky*“ (Benda, 2016). Zde je sdílená ekonomika definována v rámci „GiG“ ekonomiky, což je přechod od pevných pracovních úvazků k časové a místní flexibilizaci a dále v rámci „*kruhové*“ ekonomiky. Koncept kruhové ekonomiky vyzdvihuje růst cen surovin v 21. století, zatímco v 20. století jsme byli svědky snižování cen surovin. Tento prostý fakt vede k nutnosti efektivního využívání stávajících zdrojů i odpadů.

Pracovní trh v USA projevuje zatím odolnost, i když podle analýzy JP Morgan (Farrell, Greig, 2016) hrozí platový dumping, který neomezuje zavádění minimální mzdy. Dále vzniká dodatečná obava z propadu trhu nájemného a likvidace pracovních míst. V článku „*Podílnické společnosti*“ (Financial Times, 2014) je v kontextu rozvoje sdílené ekonomiky zdůrazněno, že jde především o kulturní posun. Mladí lidé raději podnikají s přáteli a se sousedy než s korporacemi. Takový model snižuje ceny pronájmů či vrtačky, což vede lobby tradičních odvětví k úsilí o větší regulaci.

V článku „*Chtěli by platit daně, ale nemohou*“ (Chovanculiak, 2016) se autor zabývá motivací majitelů bytů podnikajících v rámci Airbnb ne/platit daň z ubytování. Pro tuto daň platí, že se jedná o malé finanční částky, přesto znamenají pro producenty náročnou regulaci. Např. stavební úřad musí schválit změnu užívání stavby, což v průměru stojí 30 Euro. Dodatečné změny u protipožární ochrany, kolaudace u katastru nemovitostí mohou znamenat náklad ve výši i 50 Eur. Celá procedura trvá nejméně celkem 60 dní. Musíme ovšem započítat také hygienické požadavky u Regionálního úřadu veřejného zdravotnictví ve výši 50 Eur, a komplikace související se změnou provozního řádu. Navíc se podnikatel musí zaregistrovat u České obchodní inspekce. Naopak tržní řešení je založeno na reputačním systému, a samo o sobě zajišťuje vysokou kvalitu.

Máme tedy alternativy nejen ve formě regulace anebo nebezpečného volného tržního prostředí. Existuje také alternativa v podobě soukromých mechanismů, které zajistí ochranu spotřebitele i kvalitu služby.

Literatura:

BENDA, M. (2016) Perspektivy sdílené ekonomiky. *Finanční a ekonomické informace – Dokumentační bulletin MF. MF ČR.*

EUROPEAN COMMISSION. *A European agenda for the collaborative economy*, COM(2016) 356. [online]. Publication date: 02/06/2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8841&lang=en;

EUROPEAN COMMISSION. *European agenda for the collaborative economy – supporting analysis*, SWD(2016) 184. [online]. Publication date: 02/06/2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881/attachments/2/translations/en/renditions/native>

FARRELL, Diana; GREIG, Fiona. Paychecks, Paydays, and the Online Platform Economy. In: JPMORGANCHASE.org [online], February 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/document/jpmc-institute-volatility-2-report.pdf>

FINANCIAL TIMES (2014) „Podílnické společnosti“ [online] Dostupné z: <https://www.ft.com/>

CHOVANCULIAK R. (2016) „Chtěli by platit daně, ale nemohou“ [online] Dostupné z: <http://pravyprostor.cz/>

„Automobilky vyrazily na nákupy on-line taxislužeb“ [online] Dostupné z: <http://noviny.mfcr.cz/news/2016/05/26/a46a16a20601.htm>

„Hotel“ vydělá i dvojnásobek. [online] Dostupné z: <http://noviny.mfcr.cz/news/2016/06/23/ek25a22a.htm>

Berlín zakázal Airbnb. Prý se díky tomu zdrazují nájmy ve městě [online] Dostupné z: <http://noviny.mfcr.cz/news/2016/05/04/l3ha16ap0021.htm>

1.5 Stanovisko Komise EU ke sdílené ekonomice

Evropská komise vydala 2. června 2016 dokument nazvaný Evropská agenda pro kolaborativní ekonomiku, ve kterém představila pokyny zaměřené na podporu spotřebitelům, podnikům a veřejným orgánům, aby se zapojily s důvěrou do sdílené (kolaborativní) ekonomiky.

V úvodu se konstatuje, že tyto nové modely mohou výrazně přispět k růstu zaměstnanosti v EU, budou-li podporovány a rozvíjeny zodpovědně. Protože se rychle rozvíjí, státní a regionální úřady na ně reagují řadou regulačních opatření. Ovšem tento roztržštěný přístup vytváří na straně jejich poskytovatelů, ale i spotřebitelů nejistotu.

Komise si uvědomuje, že jejím úkolem je podporovat regulační prostředí, které má na jedné straně rozvíjet tyto nové obchodní modely a na druhé straně chránit spotřebitele a zajistit spravedlivé zdanění.

Podle pokynů by členské země měly rozlišovat mezi občany poskytujícími služby příležitostně a profesionálními poskytovateli, například stanovením prahové hodnoty založené na úrovni aktivity. Profesionální poskytovatelé služeb by měli mít povinnost k získání obchodních povolení nebo licence, pokud je to nezbytně nutné ke splnění příslušných cílů veřejného zájmu. Platformy by neměly podléhat povolení nebo licenci, kde působí jen jako prostředník mezi spotřebiteli. Absolutní zákazy činnosti by měly být pouze krajním opatřením.

Komise si uvědomuje, že je třeba chránit spotřebitele jako uživatele těchto aktivit, na druhé straně by tato ochrana neměla představovat nepřiměřené povinnosti pro fyzické osoby, které tyto aktivity poskytují příležitostně.

Daňové povinnosti mají jak poskytovatelé služeb, tak organizátoři platformy ze svých příjmů a daně z přidané hodnoty. Komise vyzývá k plné spolupráci s příslušnými interními orgány pro registraci ekonomických aktivit (charakteru sdílení) a usnadnění výběru daní.

1.6 Doporučení OECD

Nejen EU, ale i struktury OECD si uvědomují existenci sdílené ekonomiky a její rostoucí vliv na celkovou ekonomiku. Schůzka ministrů v polovině r. 2016¹⁵ konstatuje, že sdílená ekonomika je realitou, nemá smysl rozlišovat mezi klasickými a on-line aktivitami, ale zaměřit se na predikci a přípravu pro digitalizaci společnosti, hledat cesty jak využít výhody digitální ekonomiky, posilovat důvěru napříč všemi sektory v síťový, komplexní a globální ekosystém. Přitom je zřejmé, že reálná vidina příležitostí pro další růst ekonomik vyvolává jisté napětí mezi zastánci neomezené otevřenosti a zastánci regulace. Ministerská konference vyzývá pokročit v digitální agendě a to ve čtyřech klíčových politikách:

- otevřenost internetu a inovace.
- důvěra v prostředí digitální ekonomiky,
- výstavba globálního propojení,
- pracovní místa a dovednosti v digitální ekonomice.

V materiálu OECD, který se věnuje tématice vlivu sdílené ekonomiky na cestovní ruch,¹⁶ se konstatuje, že vlády stojí před výzvou, kterou vyvolává sdílená ekonomika pro expanzi a rozvoj cestovního ruchu a dokonce vyzývá k přehodnocení stávajících právních předpisů ve směru začlenění činnosti spojených se sdílenou ekonomikou do stávajících regulačních rámců a prozkoumání vlivu sdílené ekonomiky pro zdanění (zavedení ubytovací daně pro poskytovatele ubytování).

OECD doporučuje, aby vlády uplatnily svůj vliv na trh s ohledem na dopady sdílené ekonomiky pro oblast politiky a cílů v oblasti cestovního ruchu:

- přehodnotili stávající politiky s ohledem na změny prostředí a v tomto směru zohlednily různé zájmy zainteresovaných stran včetně koncových uživatelů,
- modernizovat politiku a regulační postupy a směřovat k perspektivě založené na výkonových a samoregulačních přístupech s využitím dat, které shromažďují platformy sdílené ekonomiky,
- posílit sběr dat a výsledků výzkumu o dopadech sdílené ekonomiky na cestovní ruch a místní komunity,
- podporovat sdílení osvědčených postupů a zkušeností mezi všemi úrovněmi (národními, regionálními, lokálními) a průmyslu a to zejména s ohledem na regulativní odpovědnost.

¹⁵ OECD 2016 Ministerial Meeting on The Digital Economy: Innovation, Growth and Social Prosperity, 21-23 June 2016, Cancun, Mexico [36]

¹⁶ Re-thinking policies for the tourism sharing economy [37].

2 Zdroje, data a metodika jejich sběru

2.1 Národní účetnictví

V rámci identifikování datové základny pro analýzu sdílené ekonomiky, se nutně dostáváme k analýze revizí výkazů národního účetnictví. Konkrétně jde o dokument přibližující popis a dopady změn v metodách a změn ve zdrojích dat v rámci tzv. hlavní revize ročních národních účtů [38]¹⁷. Tato základní revize byla publikována ČSÚ 30. 9. 2011 a předcházela hlavní revizi v roce 2014. Zásadním motivem revizí bylo zajištění větší srovnatelnosti makroagregátů ČR s ohledem na přechod na klasifikaci NACE. Nejdůležitějším závěrem revizí je podhodnocování výkonnosti ekonomiky ČR (o 2 - 3 % absolutně v úrovni HDP) v minulosti.

V kontextu revizí je zřetelné hledání a identifikace úniků ve formě tzv. šedé ekonomiky. Sdílená ekonomika není zcela jistě totožná s šedou ekonomikou. Nicméně tyto dvě množiny se v mnohém překrývají. Dosavadní výkazy národního účetnictví identifikují následující námi vybrané segmenty, které se týkají sdílené ekonomiky. Jde o

- a) *Dwelling services*, o odhad dopadů ubytovacích služeb do HDP, dosavadním problémem bylo zachycení bydlení ve vlastním bytě skrze tzv. „imputované nájemné“. V současnosti položka zcela jistě obsahuje spolubydlení, Airbnb apod. Podle regulativy EU 1722/2005 privátně pronajaté ubytování nepřevyšuje deset procent objemu ubytovacích zařízení. Navíc je zmíněno, že objem ubytování skrze tradiční trh je minimálně třikrát vyšší. V takovém případě je nutné využívat spíše stratifikační metodu odhadu imputovaného nájemného než metodu UCM (*Unit cost method*). V současnosti se ČSÚ nachází na přechodu mezi dvěma metodami a odhaduje dopad a velikost imputovaného nájemného skrze jejich kombinaci:
- b) *FISIM*, Financial intermediation services indirectly measured, v této oblasti se problémy revise týkaly především určení IRR (Internal Rate of Return).
- c) *Capitalization of software produced on own-account*, hrubá tvorba kapitálu před revizemi obsahovala pouze zakoupený software (i za nulovou cenu), vše ostatní bylo zařazeno jako zprostředkovatelská spotřeba. Po revizích je svými silami vytvořený software zařazený také do hrubé tvorby kapitálu.
- d) *Producers deliberately not registering*. Pro otázky sdílené ekonomiky je zcela jistě nejzásadnějším odrazem v národním účetnictví skupina nelegálních neregistrovaných producentů. Samozřejmě, že vznikající síť neregistrovaných jednotlivců musí být evidovány (v ČR vyvstávající otázky při výkaznictví DPH). Nicméně v celé Evropě a v USA je v důsledku socioekonomického prostředí po roce 2008 prostředí příznivé pro úspory, které vznikají kolaborativní spotřebou [39].

Neregistrovaní podnikatelé provozující malé a mikro podniky jsou fenoménem. Takoví podnikatelé jsou v revizích odhadováni na bázi trhů práce, resp. na základě disparity mezi nabídkou a poptávkou po práci. Jde o odlišnosti ve výsledcích VŠPS (ČSÚ - výběrové šetření pracovních sil) a ve statistice Úřadu práce. Sdílená ekonomika se projevuje, podle našeho názoru, především v následujících dvou oblastech z předchozího výčtu oblastí ve výkazech ČSÚ.

¹⁷ ČSÚ (2011) GNI Inventory (dle ESA 1995 [27. 10. 2016] [online] Dostupné z: <<http://apl.czso.cz/pll/rocenka/b1.metodika>>

2.1.1 Dwelling services – imputované nájemné

U ubytovacích služeb došlo pohledem ČSÚ k přehodnocení metody odhadu dopadu do HDP. Původně byla plně využívána UCM metoda, nicméně s dosažením kritéria objemu privátně pronajatých ubytování, která nepřevyšují deset procent objemu ubytovacích zařízení, bylo nutné přistoupit k zapojení stratifikační metody. V této dochází k určení velikosti imputovaného nájemného podle a) velikosti municipality, b) typu budovy, c) velikosti bytu, d) vybavení. Hodnota v roce 2010 odhadu ubytovacích služeb v HDP (souhrn imputovaného nájemného) je 1398,9 mld. Velmi zajímavou dynamiku za poslední desetiletí sledujeme v kontextu vývoje imputovaného nájemného, tržního nájemného a regulovaného nájemného a v jejich vzájemné komparaci.

2.1.2 Odhad nelegálních neregistrovaných producentů

Odhad nelegálních neregistrovaných producentů je tvořen na bázi pilotní studie „Exhaustiveness of the Czech National Accounts“. Výsledky jsou prezentované v dokumentu GNI Inventory. Jde o projekt Eurostatu a ČSÚ, který je vypracován na základě dotazníku s 249 otázkami a odpověďmi na tyto otázky. Dopad odpovědí je navíc stratifikován váhami odpovědí. Zajímavých poznatků se dopátráme skrze porovnání výstupů oficiálních statistik Úřadu práce a právě na základě výběrového šetření pracovních sil (ČSÚ). Myslíme především v kontextu velikosti a dynamiky vývoje ve strukturální nezaměstnanosti v ČR jako celku i v regionech ČR.

Na základě provedené analýzy ČSÚ stanovuje míru odchylky v jednotlivých odvětvích podle NACE. Ve velkých podnicích se předpokládá prakticky nulová odchylka, je tedy nutné prozkoumat především malé a pak střední podniky (ve výstupech ČSÚ do 19 zaměstnanců a od 19 do 99 zaměstnanců).

Tabulka 2.1: Míra odchylky v národních účtech rok (2010)

Table 42: Rate of distortion, in %, survey 2010

<i>Revenues</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	6,67	2,78	9,59	4,26	21,31	1,25	0,68	6,77
<i>20-99</i>	1,80	0,20	7,23	0,35	1,75	1,77	0,14	1,43
<i>Material</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,50	2,88	7,61	4,26	5,92	1,65	0,41	4,09
<i>20-99</i>	0,45	0,83	5,45	0,23	1,15	1,35	0,17	1,65
<i>Services</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	1,50	2,53	8,63	4,26	6,79	4,30	0,66	4,09
<i>20-99</i>	0,45	1,17	7,39	0,14	0,70	2,02	0,40	3,99
<i>Non-reported wages</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,47	1,68	8,61	9,33	15,12	14,10	2,11	4,99
<i>20-99</i>	0,45	2,00	9,13	4,14	7,75	11,00	1,66	5,16
<i>Wages as a part of other operating costs</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,20	6,68	8,83	4,26	7,14	30,83	0,39	3,90
<i>20-99</i>	0,00	0,23	9,08	0,25	1,23	1,15	0,20	2,04

Zdroj: Převzatá tabulka z ČSÚ - GNI Inventory, [38]

Pro naše účely je nejdůležitější skupina NACE – H (doprava a skladování), I (ubytování) a K (peněžnictví). Pro dopravu a skladování (H) je pro potřeby ČSÚ odhadována míra nesouladu reality s výkazy v národním účetnictví v následující struktuře: *Příjmy, materiál, služby, nevykázané mzdy, mzdy a ostatní provozní náklady* v členění na menší a střední podniky podle počtu zaměstnanců.

U dopravy a skladování jde o 21,31 procent odchylky souladu pro menší podniky u příjmů. U středních podniků je odchylka u příjmů 1,75 procent. U ubytovacích služeb je míra nesouladu v položce příjmy 1,25 procent pro menší podniky a 1,77 procent pro střední podniky.

Relativní pokles neregistrovaných producentů je spojený spíše s úpadkem malých a střední firem (podnikatelů). Jejich objem objektivně klesá vzhledem ke korporacím. Ty velké nejsou předmětem výběrového šetření pracovních sil. Z předchozí tabulky je patrné, že u oblasti K jde o velmi malé odchylky.

Samotný odhad objemu nelegálně registrovaných producentů je provedený ve dvou krocích (stará metoda). Zprv jde o získaná procenta podle odvětví na základě VŠPS (předchozí tabulka). Dále zadruhé jde o odhad neoficiální nezaměstnanosti na základě disparity na trzích práce (podle průměrné produktivity práce v odvětví). V roce 2010 jde o odhad odchylky ve výši 2,8 procenta (zaměstnanců v ekvivalentu plných pracovních úvazků) 78 513 milionů korun.

Tabulka 2.2: Nelegálně neregistrovaní producenti**Table 43: Deliberately misreporting in S.11, 2010, CZK million**

	Surveyed / gross up data	Deliberately misreporting			TOTAL	% of adjustment
		1st step	2nd step	TOTAL		
P.1 Output	7 234 789	56 609	7 990	64 599	7 299 388	0,9%
P.2 Intermediate consumption	5 260 198	-36 791	-4 553	-41 344	5 218 854	-0,8%
B.1g Gross value added	1 974 591	93 400	12 543	105 943	2 080 534	5,4%
D.1 Compensation of employees	1 120 143	14 356	4 835	19 191	1 139 334	1,7%
B.2g Other taxes on production, net	-29 369				-29 369	0,0%
B.2g Gross operating surplus	883 817	79 044	7 708	86 752	970 569	9,8%
Employees (persons in FTE)	2 842 398	47 136	31 377	78 513	2 920 911	2,8%

Zdroj: Převzatá tabulka z ČSÚ - GNI Inventory, [38]

Výsledky nové metody jsou také získány ve dvou fázích. Zaprvé, jde o porovnání obecné produktivity s produktivitou, které dosahují podniky věrohodně vedoucí účetnictví. Zadruhé, opět podle disparity na trzích práce.

Výsledky druhé metody jsou překvapivé. Odchylka je vykázána ve výši 35,5 procent (103 689 milionů korun) pro zaměstnavatele a 13,4 procent (110 846 milionů) pro osoby samozaměstnané.

Tabulka 2.3: – Nelegálně neregistrovaní producenti – nová metoda**Table 44: Deliberately misreporting in S.14, 2010, CZK million**

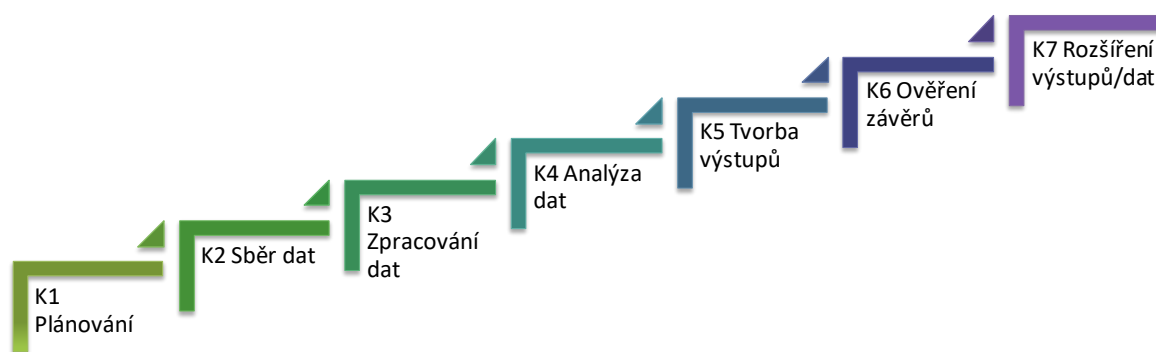
	Surveyed / gross up data	Deliberately misreporting			TOTAL	% of adjustment
		1st step	2nd step	TOTAL		
P.1 Output	681 962	86 830	81 710	168 540	850 502	24,7%
P.2 Intermediate consumption	379 056	-34 476	47 032	12 556	391 612	3,3%
B.1g Gross value added	302 906	121 306	34 678	155 984	458 890	51,5%
D.1 Compensation of employees	60 778	0	12 087	12 087	72 865	19,9%
B.2g Other taxes on production, net	4 368				4 368	0,0%
B.3g Gross mixed income	237 760	121 306	22 591	143 897	381 657	60,5%
Employees (persons in FTE)	292 267	36 366	67 323	103 689	395 956	35,5%
Self-employed persons (persons in FTE)	825 188	110 846		110 846	936 034	13,4%

Zdroj: Převzatá tabulka z ČSÚ - GNI Inventory, [38]

2.2 Metodika pro sběr dat o nabídce a poptávce po sdílené ekonomice v ČR

Proces sběru dat je jednou z počátečních etap analytického procesu, na jehož konci stojí výsledek vhodně upravený pro uživatele. V sociologii se používá pravidlo GIGO (garbage in, garbage out). Pro kvalitní sběr dat nelze opomenout i ostatní kroky, ale především pozornost se musí věnovat krokům K1 a K2 (viz následující schéma).

Obrázek 2.1: Proces od sběru dat k výstupu

Zdroj: Autoři.

K1/ Plánování – Prvním klíčovým krokem je plánování sběru dat, zde je nutné si odpovědět na základní otázky: Co?, Proč?, Kde?, Kdy?, Jak? a Za kolik? Odpovědi na otázky by se měly projevit Plánu sběru dat.

K2/ Sběr dat - začíná tvorbou nástroje pro sběr dat (záznamový arch pro záznam rozhovoru), poté následuje otestování tohoto nástroj na malém vzorku cca 20 až 30 respondentů tzv. předvýzkum – tento krok nelze přeskočit.

K3/ Zpracování dat do datové matice – kódování, čištění dat, vážení data.

K3/ Zpracování dat – (pořízení/převedení dat do datové matice, kódování kontrola a čištění dat případné vážení dat – korekce vychýlení výběrového souboru na základní soubor), tvorba metadat.

K4/ Analýza dat – aplikace matematicko-statistických metod tj. popisná statistika (třídění prvního a druhého stupně) a analýza vztahu mezi proměnnými.

K5/ Tvorba výstupů – vizualizace dat formou tabulek, vhodných grafů a jejich interpretace podle potřeb cílové skupiny, které je výstup určen.

K6/ Ověření závěrů - je vhodné si v této části ověřit zásadní závěry, zda nedošlo k zavádějící interpretaci, tzv. analýza zpětné vazby (*Feedback Analysis*).

K7/ Rozšíření výstupů cílovým uživatelům - publikování výsledků výzkumu, dat včetně metadat pro další možné zpracování, anonymizace dat. Doporučujeme zohlednit možnost publikace sbíraných údajů v podobě otevřených dat v Národním katalogu otevřených dat (dle Standardů publikace a katalogizace otevřených dat MV ČR).

Základní východiska pro zadání průzkumu sdílená ekonomika:

1. Cílem průzkumu je mapovat nabídku i poptávku po sdílené ekonomice dle jednotlivých sektorů včetně odhadu velikosti jednotlivých trhů.
2. Na základě průzkumu budou identifikovány cílové skupiny nabízejících i poptávajících služby sdílené ekonomiky dle věku vzdělání, postojů a hodnot.
3. Anonymní průzkum obyvatel ČR starších 15 let.
4. Při průzkumu je nutno zohlednit velikostní strukturu obcí, předpokladem je že sdílená ekonomika se nejvíce rozvíjí ve velkých městech, na druhou stranu je v nabídce i ubytování v rekreačních oblastech
5. Z hlediska nárůstu tohoto fenoménu doporučujeme každoroční realizaci

Návrh sběru dat

Pro kvantitativní výběrové šetření sdílené ekonomiky navrhujeme následující metodologické parametry, které zabezpečí dostatečně přesné popsání tohoto fenoménu v ČR:

- 1) Počet respondentů: 3000 respondentů. Výzkum bude stratifikovaný se stejnou pravděpodobností výběru ve čtyřech hlavních strzech dle velikosti obce.

Tabulka 2.4: Velikostní strata obcí pro sběr data

Velikostní kategorie obce dle počtu obyvatel	Obce		Obyvatelstvo	
	Počet	Podíl	Počet	Podíl
pod 1 000	4 824	77,1%	1 804 815	17,1%
1 000 - 9 999	1 303	20,8%	3 269 511	31,0%
10 000 - 99 999	125	2,0%	3 169 059	30,0%
100 000 a víc	6	0,1%	2 310 458	21,9%
Celkem	6 258	100%	10 553 843	100%

Zdroj: ČSÚ, Běžná evidence obyvatel k 1. 1. 2016.

- 2) Metoda výběru: Základní regionální rozmístění výběrových bodů poskytne skupinkový náhodný výběr volebních okrsků stratifikovaný dle regionu a místa bydliště (oporou je oficiální databáze volebních okrsků ČSÚ). Ve vybraných volebních okrscích budou domácnosti vybírány metodou náhodné procházky, a v rámci domácností bude proveden náhodný výběr respondenta s pomocí Kischovy tabulky. Předpokládáme, že jeden tazatel provede v daném volebním okrsku 10 výzkumných rozhovorů. Kritéria výběru respondentů: věk 15 a více let.
- 3) Metoda sběru dat. Rozhovor face-to-face, záznam odpovědí do papírového dotazníku.

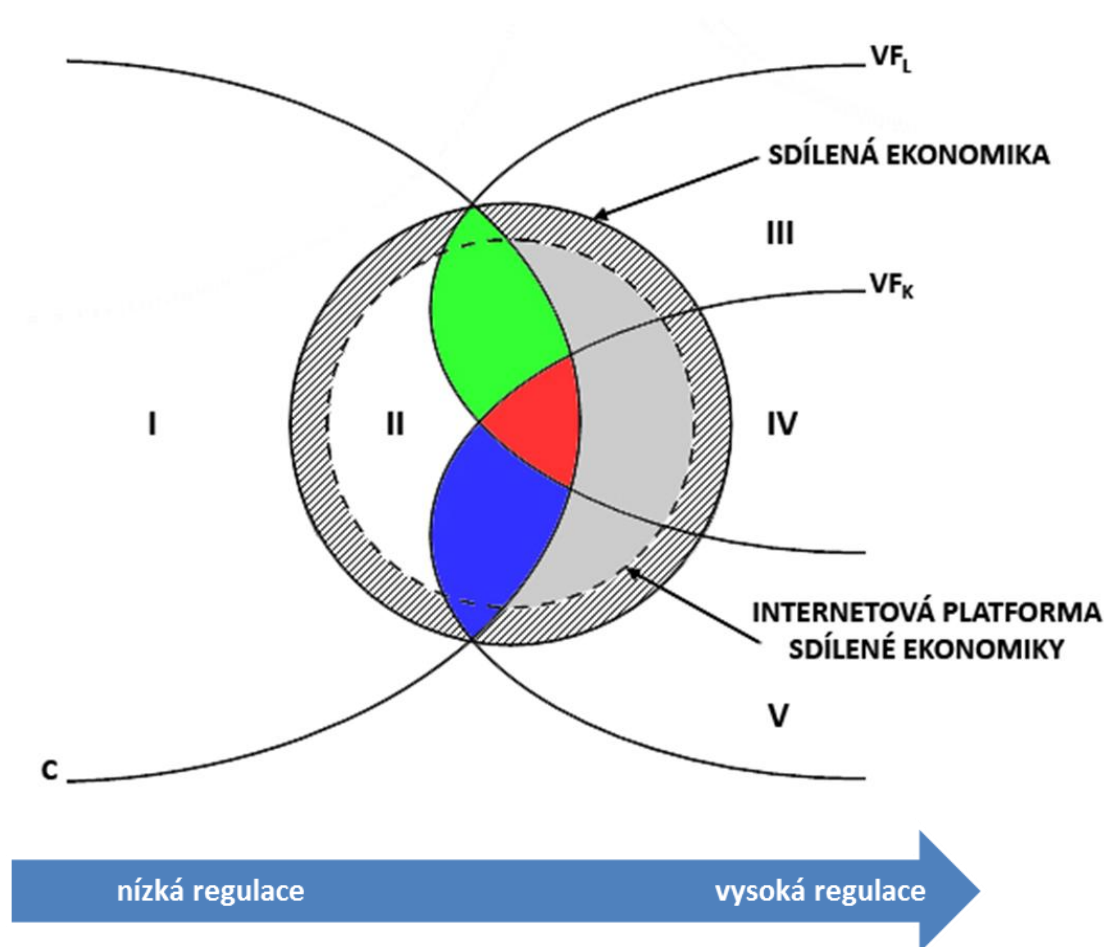
Odhadovaná cena šetření: 1.000.000 Kč bez DPH. V následujících letech je možno dle výsledků šetření v 1 roce, snížit velikost výběru, dále je možnost alternativního sběru levnější formou CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing).

3 Konceptuální model sdílené ekonomiky - Model CMCE

3.1 Obecný model

Jedná se o původní obecný model chování a vztahů ekonomických entit, který vychází z teorie ekonomických subjektů a popisuje vztahy těchto subjektů v prostředí sdílené ekonomiky. Zároveň dává i doporučení pro regulativní opatření v kontextu teorie veřejného zájmu a prosazení společensky efektivního chování (včetně omezení vlivu negativních externalit). Jeho základní schéma je na níže uvedeném obrázku.

Obrázek 3.1: Model CMCE

Legenda:

- C** domácnosti (vlastnictví pro osobní spotřebu, volný čas osob).
- VF_K** výrobní faktor kapitálu
- VF_L** výrobní faktor práce
- Původní klasická sdílená ekonomika bez zapojení internetové (digitální) platformy jako virtuálního nástroje sdílení
- Sdílení pouze výrobního faktoru práce
- Sdílení výrobního faktoru práce i kapitálu - osobního majetku i osobní práce
- Sdílení výrobního faktoru kapitálu – osobního
- Fuzzy sdílení s využitím výrobních faktorů. Nutná regulace státu

Zdroj: Autoři.

Základní interakci v modelu je interakce mezi domácnostmi a podniky. V levé části grafu je dominantní prostředí a působení domácností, v pravé části je naopak převládající vliv a chování podniku a prostředí podnikání. To znamená, že všechny body v grafu v levé části jsou body s chováním a charakteristikou domácností. Tedy osobní spotřeba a disponibilní volný čas. Pro domácnosti je charakteristické osobní vlastnictví, kdy například fyzická osoba si kupuje automobil pro své osobní použití a v zásadě neuvažuje, že by část tohoto dopravního prostředku pronajímala nebo dávala do spoluspolečitelství (sdílení) jiným subjektům. Obdobně v této části domácnosti disponují volným časem určeným k jeho svobodnému užití. Prvoplánovitě tak neuvažují o jeho sdílení s jinými objekty (osobami) v popisovaném systému. Na pravé straně modelu je zásadní vliv teorie podnikání a podniku. Máme zde firmu, která maximalizuje svůj užitek a využívá všech výrobních faktorů, aby tento užitek maximalizovala. Tedy zapojuje všechny výrobní faktory do procesu podnikání (najímá zaměstnance, využívá vlastní kapitál v procesu výroby a poskytování služeb). Například hotely nakupují nemovitosti jako objekty komerčního užití (ubytovací kapacity) a zaměstnávají pracovní sílu v pozicích recepční, pokojské atd. Tato pravá část je již svoji podstatou regulovaná státem a zákony z oblasti obchodního podnikání (obchodní zákoník, zákoník práce atd.).

Základem modelu je největší soustředný kruh - vlastní sdílená ekonomika. Sdílená ekonomika a její popis vychází ze spoluspolečitelství, participace, komunitního myšlení. To znamená na ekonomickém modelu založeném na sdílení nebo pronájmu produktů, na rozdíl od jejich výlučného a nedělitelného vlastnění.

Sdílená ekonomika je založena na sdílení informací. Informace mohou být sdílené buďto:

- Ve stejném fyzickém prostoru, kdy dochází k přímé fyzické interakci mezi spoluspolečiteli. Toto je v modelu popsáno mezikružím (sousedská výpomoc při společné práci na zahradě, společné využití automobilu při cestě, půjčení knihy na ulicích). Mezikružím doplňuje kruh internetové platformy (lépe e-platformy) sdílené ekonomiky.
- V různém fyzickém prostoru. Vnitřní soustředný menší kruh (internetová platforma sdílené ekonomiky) je založen na různém prostoru sdílení informací. Nejčastěji jde o využití virtuálního prostoru zprostředkujícího propojování nabídky a poptávky zboží a služeb sdílené ekonomiky. To znamená, že všechny internetové platformy jsou založené na tom, že sdílí informace, aniž by docházelo k využití stejného fyzického prostoru (přímé interakce mezi dvěma skupinami lidí), toho kdo nabízí a toho, kdo spotřebovává určitý statek či službu.

Internetová platforma je trendově v časové řadě neustále rostoucí kruh, který se nám pomalu začíná blížit velikostí ke kruhu původní sdílené ekonomiky. Čím dále je méně poskytováno a nabízeno produktů a služeb, které jsou ve stejném fyzickém prostoru.

V popisu chování modelu je vhodné zmínit dva možné přístupy provozovatelů internetové platformy (model kontextu). První přístup hovoří o inovaci produktu nebo služby. Dochází k optimalizaci nákupního chování, ke společenské efektivitě. Jsou to otevřené platformy, které vůbec nemají důvod nějakým způsobem informace zakrývat, nesdílet je s dalšími účastníky trhu, včetně státních institucí. Jde o inovační proces, inovace produktu, pomáhají ve společenské objednávce podpory inovačního podnikání. Např. společnost Liftago je otevřená společnost, působí ve sdílené ekonomice, ale v podstatě má svou službu založenou na inovaci produktu. Její zákazníci jsou jak provozovatelé taxi služby (koncesovaná živnost), tak spotřebitele, kteří vyhledávají tuto službu. Druhý přístup je přístup jako nástroj ovládnutí trhu. Z teorie veřejného zájmu dochází v tomto pojetí k významnému omezení, tyto platformy

produkují negativní externalitu. Vysvětlení externality je ve srovnání služby Airbnb a služby hotelu. Klasické hotely vybírají poplatky za ubytování (místní daně), což Airbnb nevybírá po ubytovaných. Tyto poplatky směřují do municipálního rozpočtu, který zpravidla dotuje místní veřejné aktivity a přispívá k atraktivitě lokality a zvětšení zájmu a kvality ubytování.

V následujícím textu je uveden vlastní popis křivek a oblastí v modelu, respektive chování ekonomických subjektů. Popis je proveden zleva doprava, směrem od nízké regulace do návrhu vysoké regulace.

Oblast I – zde jsou domácnosti, jedná se o využití statků v osobním vlastnictví, svobodné využití volného času. Není třeba tuto oblast vnějšně regulovat. Oblast končí vlastní křivkou C, křivkou domácností. Pro vnitřní body této křivky musí být zároveň splněna podmínka vlastnictví *de iure* a *de facto*. *De iure* znamená právní vlastnictví, *de facto* reálné vlastnictví, spojené s osobním a původně cíleným využitím produktu a služby převážně pro vlastní spotřebu. *De facto* zároveň znamená, že vlastník může v daném čase využít sdílené ekonomiky a spoluspotřebitelství. Není to však jeho proplánovaným cílem. Např. koupě osobního automobilu do osobního vlastnictví se základním cílem osobní spotřeby nevylučuje využití principu sdílení čili spolu spotřebitelství k tomu, aby tuto službu (část využití automobilu) dal do tohoto procesu - postupu sdílení. Obdobně koupě bytu do osobního vlastnictví k uspokojení bytové potřeby (*de iure*) nevylučuje jeho příležitostné částečné využití ve sdílené ekonomice (*de facto*). Body a chování subjektů, které jsou vně křivky C, jsou charakterizovány tím, že nevlastní produkty a služby *de iure* a zároveň *de facto*. Jde o prvotní záměr (skrytý) využití sdílení k vlastnímu podnikání.

Oblast II – komunitní sdílení, z kterého neplyne žádný ekonomický efekt nebo konkrétní finanční zisk. Jde v podstatě o sdílení volného času s nefinančním plněním. Vysvětlení chování je možné na příkladu couchsurfingu. Jde o původní model, který nabízí sdílený společný prostor. Tento prostor využívá společně ubytovaný (např. někdo ze zahraničí). Cílem není finanční zisk, realizuje se proto, že hostitel má zájem o znalosti jiného prostředí atd.

V modelu jsou umístěny křivky výrobních faktorů kapitálu a práce (VF_K , VF_L). Křivka VF_K popisuje klasický model podnikání s kapitálem. Je charakterizováno tím, že kapitál vkládám do podnikání za účelem zisku, zhodnocení formou ohodnocení investice, úroku. Tato oblast je již nyní velmi dobře regulována. Podnik a podnikání je regulováno celou řadou zákonů a regulačních opatření. Křivka VF_L popisuje zapojení a využití pracovní síly v podniku. Jde o klasický zaměstnavatelský poměr, najímání lidí. Princip je jednoduchý a regulovaný zákony, předpisy, mzdovými zákony.

Dále jsou v modelu prostřednictvím barev označeny základní situace ekonomických subjektů. Zelená plocha – subjekt se nachází uvnitř VF_L a zároveň sdílení. Nacházíme se v klasickém modelu, kdy do sdílení dáváme pouze svou vlastní práci. Například sdílíme vlastní čas pro realizaci řemeslné práce (www.praktickymuz.eu) a pochopitelně realizujeme příjem z poskytnutí služby. Obdobná situace - řidič taxi poskytoval svou vlastní práci a nevlastní dopravní prostředek. Červená plocha označuje v modelu současné využití obou výrobních faktorů. Jde například o využití a sdílení osobního vlastnictví automobilu a zároveň ještě i sdílí VF_L . Klasický model je realizován společností Uber (služba s využitím vlastního automobilu i práce řidiče). Modrá oblast se nachází uvnitř modelu sdílení (kruh Sdílená ekonomika), tak uvnitř křivky C, tak uvnitř křivky VF_K . Jde o část, kdy dochází ke sdílení pouze kapitálu (klasické Airbnb). Je to prostor mimo využití výrobního faktoru práce, tedy u Airbnb neposkytuje hostitel vlastní práci, pouze určitý obytný prostor. Tedy modrá oblast nám zdůrazňuje pouze využití kapitálu.

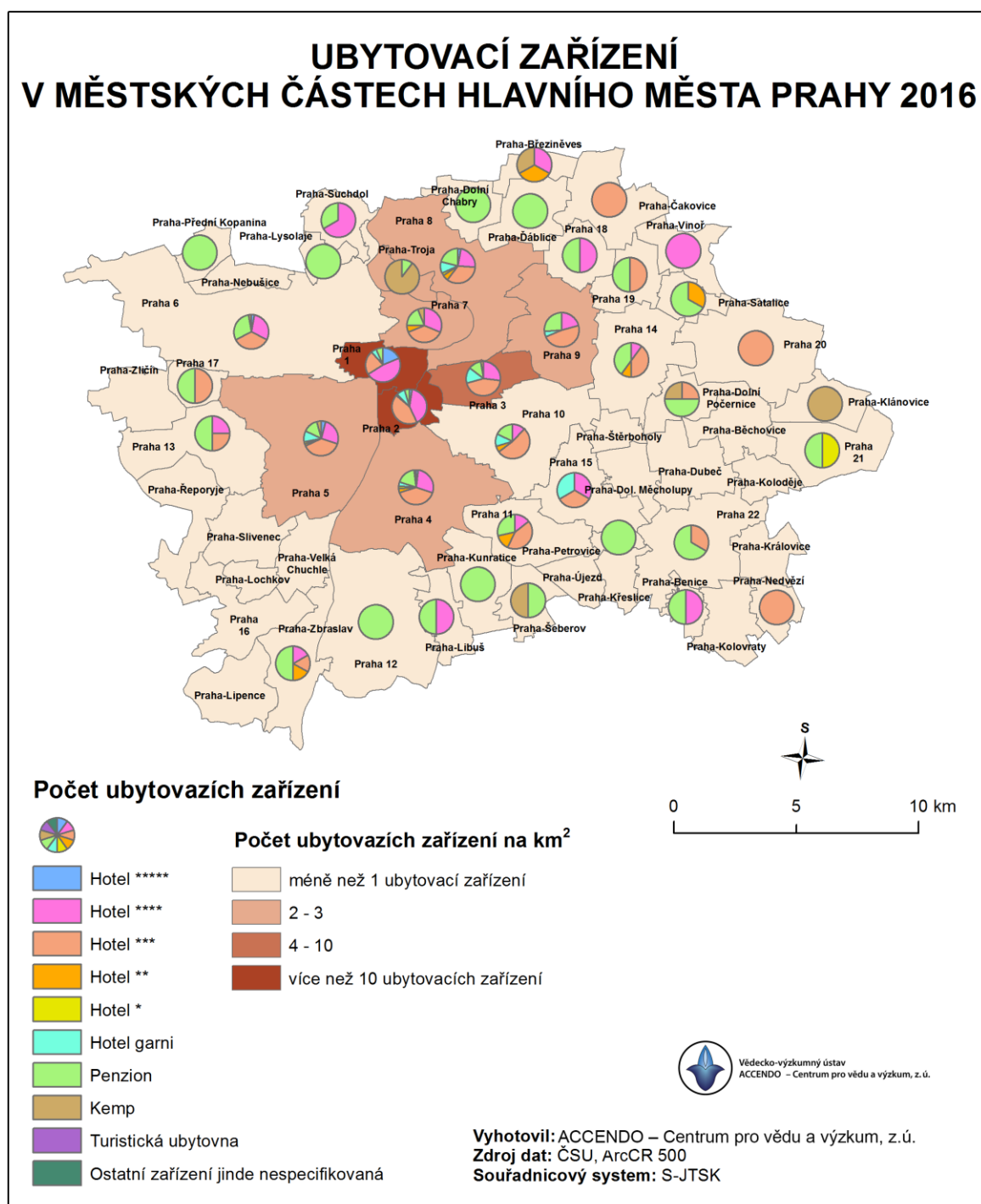
Z hlediska regulace je nejvýznamnější šedá oblast - oblast vpravo za křivkou C. Z výše uvedeného textu v dané oblasti není vlastnictví de facto, je tam vlastnictví de iure. Tato oblast „fuzzy sdílení“ je šedou zónou, oblastí společenského zájmu regulace. Konkrétní příklad vychází z chování internetové platformy Airbnb, která i tuto oblast významně podporuje. Hostitel pořizuje nemovitosti (byty) se záměrem podnikání, nikoliv uspokojení bytových potřeb. Tedy již od počátku není naplněn princip de facto. Dokonce i vlastní platforma sdílené ekonomiky (respektive dceřiné společnosti) se podílí na financování této nemovitosti. A to proto, aby byl naplněn princip de iure nezbytný pro pravidlo sdílené ekonomiky. Jiný příklad. Dceřiná společnost Uber financuje nákup automobilu fyzické osoby, nikoli pro osobní využití, ale se záměrem, že bude automobil využíván v platformě Uber. Je to oblast, kde musí dojít k maximální regulaci. Je to šedá ekonomika, která není společensky efektivní.

3.2 Analýza ubytování v Praze

3.2.1 Ubytování v hromadných zařízeních

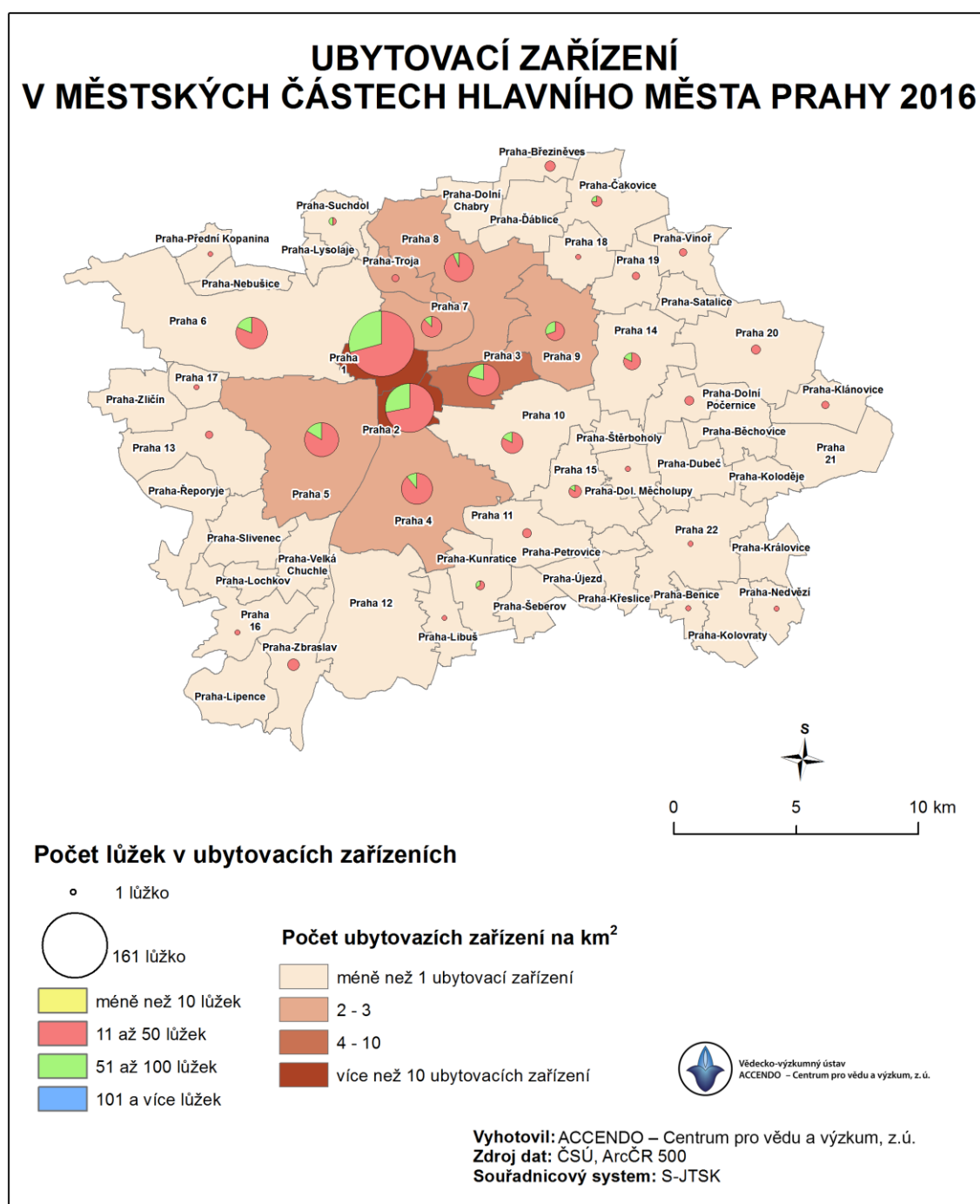
Na základě Databáze ČSÚ „Hromadná ubytovací zařízení České republiky“ bylo identifikováno 779 ubytovacích zařízení na území hlavního města Prahy aktualizované k 19. 10. 2016. Databáze má následující strukturu záznamu: Název; Adresa; Kategorie; Sezónní provoz; Počet pokojů (pouze kategorie); Počet míst pro stany a karavany; Pagina. Hromadná ubytovací zařízení na území Prahy mají následující rozložení.

Obrázek 3.2: Rozložení ubytovacích zařízení dle kategorie

Na předchozím obrázku lze identifikovat největší koncentraci ubytovacích zařízení na území správních obvodů Praha 1 a Praha 2, přičemž v Praze 1 jsou koncentrovány i nejlepší 5 hvězdičkové hotely. Naopak ve vzdálenějších částech převládají penziony. Největší koncentrace lůžek v ubytovacích zařízeních je v Praze 1 a následně v Praze 2 (viz následující obrázek).

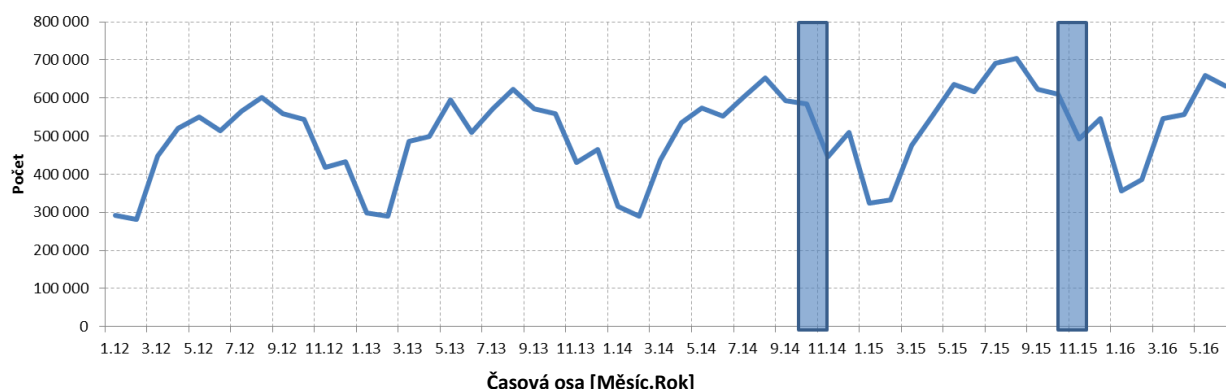
Obrázek 3.3: Rozložení ubytovacích zařízení dle počtu lůžek

Vývoj návštěvnosti¹⁸ na území hlavního města Prahy, jako je obvyklé i v ostatních regionech, má výrazný sezónní charakter. Analýza je zpracována během měsíce října, kdy dochází k pravidelnému poklesu návštěvníků (viz modré obdélníky, které vyznačují toto období v předchozích dvou letech v následujícím grafu).

¹⁸ Počet návštěvníků, jejichž cesta zahrnuje alespoň jedno přenocování. Návštěvník je osoba uskutečňující cestu do hlavní destinace mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden rok, přičemž hlavní účel cesty (služební, rekreace či jiný osobní) není spojen se zaměstnáním (na základě smlouvy) u společnosti se sídlem v navštívené zemi či místě. Cesty návštěvníků jsou pak považovány za cestovní ruch. Turista ubytovaný v ubytovacím zařízení bývá označován jako host. Místo pojmu turista lze použít pojem cesta s přenocováním.

Obrázek 3.4: Měsíční vývoj hostů v hromadných zařízeních na území Prahy (od ledna 2012)

Zdroj: ČSÚ, Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních.

Z grafu je patrný rostoucí trend počtu návštěvníků, který se projevuje i v celkovém růstu počtu přenocování (jako hlavní důvod se uvádí relativní bezpečí v Praze oproti ostatním konkurenčním destinacím). Na druhou stranu, jak ukazuje následující graf, dochází k mírnému poklesu délky přenocování. Jedná z hypotéz je: zda návštěvníci Prahy, kteří chtějí dlouhodobější ubytování, nepreferují levnější službu Airbnb.

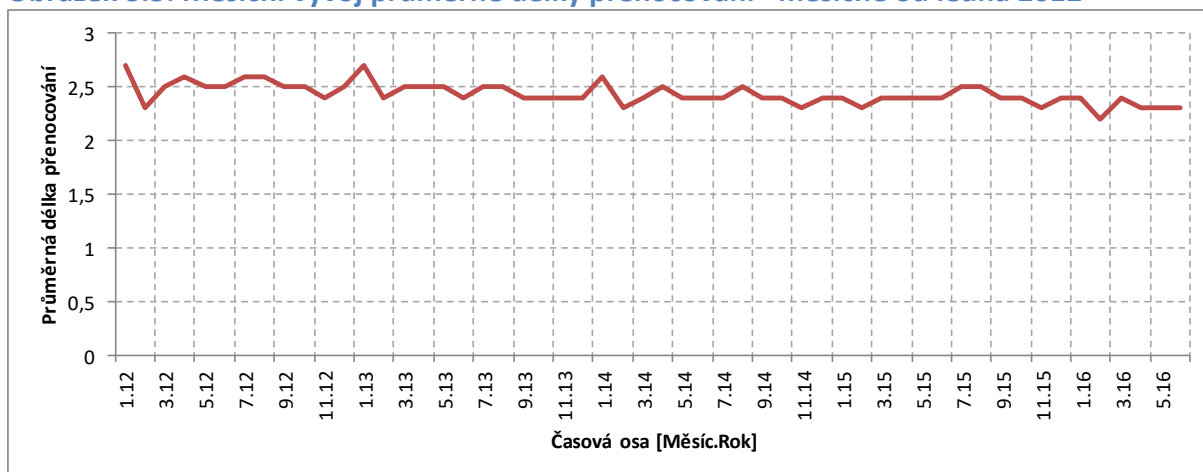
Tabulka 3.1: Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na území Prahy

Rok	Počet přenocování	První pololetí
2012	14 443 143	6 591 387
2013	14 654 282	6 734 258
2014	14 750 287	6 576 701
2015	15 917 265	7 049 278
2016	16 564 615*	7 335 970

Zdroj: ČSÚ, Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních.

Pozn.: * Za rok 2016 odhad podle vývoje v prvním pololetí roku 2016.

Obrázek 3.5: Měsíční vývoj průměrné délky přenocování – měsíčně od ledna 2012

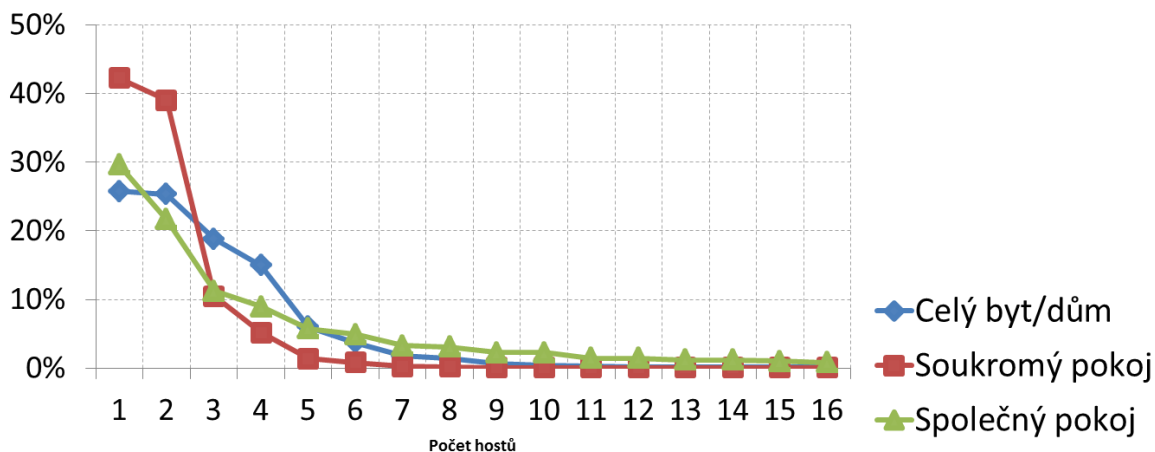
Zdroj: ČSÚ, Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních.

3.2.2 Airbnb

Na základě dat dostupných k 22. 10. 2016 v on-line platformě <https://www.airbnb.cz/>, byla analyzována nabídka ubytování podle počtu hostů pro Prahu jako celek a pro jednotlivé části

zvlášť. Bohužel pokud počet nabídek za obvody je větší než 300 zobrazuje se pouze údaj 300+. Na základě součtu distribuce u menších obvodech byly odhadnuty hodnoty za celou Prahu (viz níže uvedený graf).

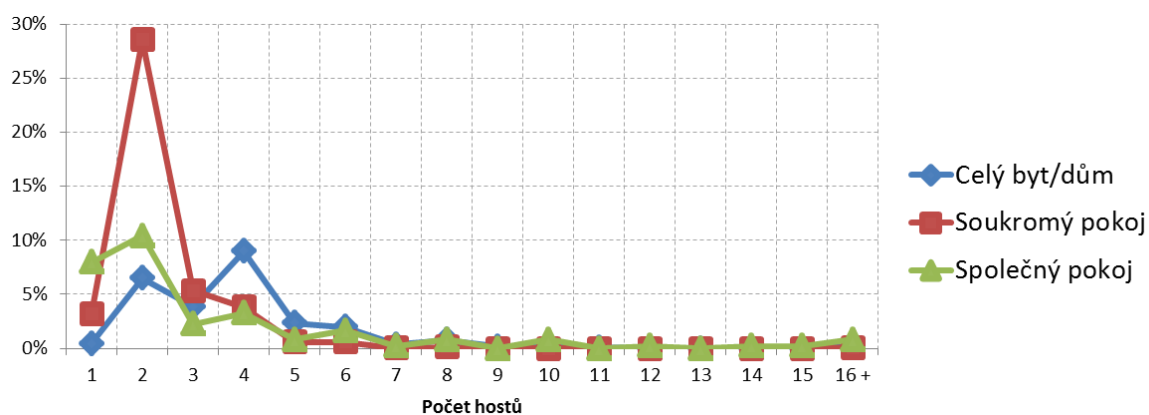
Obrázek 3.6: Odhad rozložení nabídky Airbnb podle typu a dle počtu hostů

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování, výpočet autoři.

Na základě analýzy bylo prokázáno kumulativní započítávání objektu, tj. pokud někdo nabízí objekt pro dvě osoby, tak tentýž objekt je nabízen i pro jednu osobu, proto byly tyto kumulativní efekty odečteny a výsledek je uveden v následujícím grafu. Jsou zde patrné rozdíly v jednotlivých typech nabídek. U kategorie společných pokojů je nejvíce preferováno ubytování dvou osob, druhá preference je 1 osoba. U soukromých pokojů výrazně převažuje preference na ubytování 2 osob (29 %) pak následuje preference 3 osob. U pronájmu bytu nebo domu je preferováno ubytování 4 osob a následně dvou osob. Logičnost distribuce těchto preferencí potvrzuje validnost výstupů.

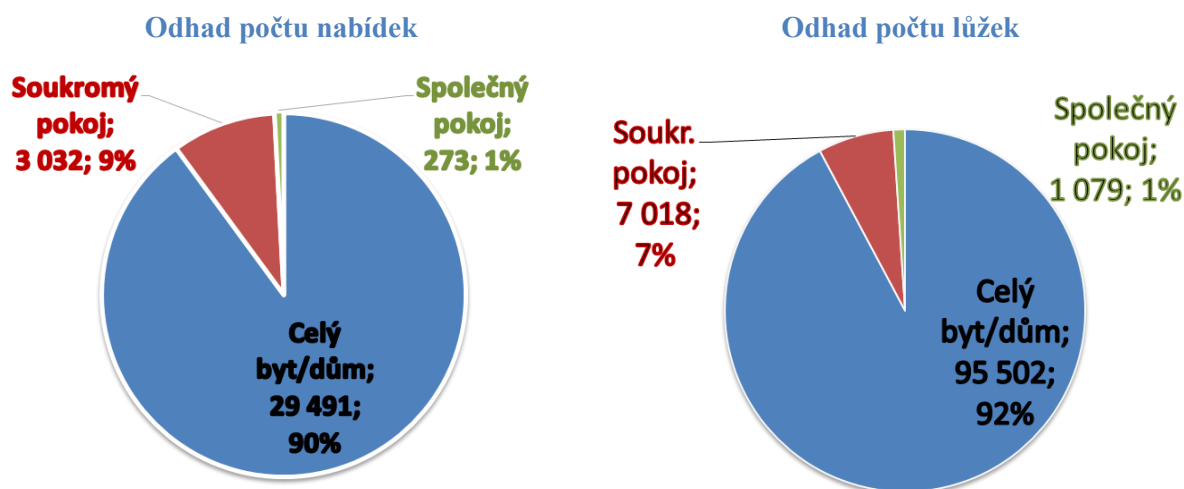
Obrázek 3.7: Nabídka Airbnb očištěná od kumulativních efektů

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování, výpočet autoři.

Odhad počtu nabídek Airbnb byl podle počtu hostů převeden na odhad počtu lůžek. Tyto odhady jsou uvedeny v následujících grafech.

Obrázek 3.8: Odhad počtu nabídek a lůžek na území Hlavního města Prahy

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování, výpočet autoři.

3.2.3 Porovnání tradičního modelu a modelu sdílené ekonomiky

V roce 2015 bylo na území hlavního města Prahy 91 059 lůžek v 41 854 pokojích, které se nacházejí v 797¹⁹ hromadných ubytovacích zařízení. Od roku 2012 dochází k celkovému poklesu ubytovacích zařízení o 48 objektů, především v kategorii Penzion (pokles o 30 penzionů) a Hotel, motel, hotel** (pokles o 5 hotelů), naopak nárůst vykazuje kategorie Hotel, motel, hotel**** (nárůst o 19 hotelů). V níže uvedené tabulce je patrný tento trend daný poklesem počtu lůžek, především u ostatních hromadných ubytovacích zařízení (koleje, ubytovny pro pracovníky). Naopak u kvalitnějších kategorií je vidět zřetelný nárůst.

Tabulka 3.2: Počet lůžek v ubytovacím zařízení dle kategorie v Praze

Kategorie	2012	2013	2014	2015
Hotel *****	10 060	10 026	10 284	10 478
Hotel, motel, hotel ****	31 672	33 234	34 528	34 175
Hotel, motel, hotel ***	23 544	23 123	23 497	24 352
Hotel, motel, hotel **	2 057	1 917	1 437	2 103
Hotel, motel, hotel *	213	213	211	166
Hotel garni	2 501	2 609	2 574	2 833
Penzion	3 153	3 138	2 686	2 447
Kemp	504	581	465	560
Chatová osada	-	-	-	-
Turistická ubytovna	2 502	3 190	3 136	4 458
Ostatní hromadné ubytovací zařízení	16 040	14 021	9 143	9 487
Celkem hlavní město Praha	92 246	92 052	87 961	91 059

Zdroj: ČSÚ, Statistika hromadných ubytovacích zařízení.

¹⁹ Nutno poznamenat, že v aktuální databázi ČSÚ je uvedeno 779 zařízení (viz kap. 3.2.1)

Na základě statistik ČSÚ o Hromadných ubytovacích zařízeních a výše uvedených odhadů Airbnb lze provést porovnání fyzických kapacit obou modelů dle počtu lůžek. Není hodnocena kvalita nabízených služeb, rovněž u Airbnb nejsou zohledněna lůžka ve společných pokojích a v soukromých pokojích, které mají spíše charakter sdílení.

Podíl současné nabídky Airbnb je 51 % na celkové kapacitě počtu lůžek v roce 2015 u hromadných ubytovacích zařízení.

Tabulka 3.3: Porovnání počtu lůžek v

Počet lůžek	Společný pokoj	Soukromý pokoj	Celý byt/dům	Podíl
Nabídka Airbnb	1 079	7 018	95 502	51%
Hrom. ubyt. zařízení			91 059	49%
Celkem			186 561	100%

Zdroj: ČSÚ, Statistika hromadných ubytovacích zařízení; Airbnb, nabídka ubytování; výpočet autoři.

Toto porovnání je ale nutné doplnit o analýzu využití těchto kapacit. K tomuto účelu se obvykle používá míra využití existující lůžkové kapacity (tj. obloženost hotelů a jiných hromadných ubytovacích zařízení), která se počítá následujícím způsobem:

$$O = \frac{P}{L * D} * 100$$

kde je O - Průměrná obloženost; P - Počet přenocování; L - Počet lůžek; D - Počet dní v roce,

V níže uvedené tabulce jsou vypočítány výsledky hromadných ubytovacích zařízení na území hlavního města Prahy. Z výsledků je zřejmé, že průměrná obloženost roste, ale stále se pohybuje pod 50 % roční kapacity.

Tabulka 3.4: Míra využití existující lůžkové kapacity

Rok	Počet přenocování	Počet lůžek	Počet dní v roce	Průměrná obloženost
2012	14 443 143	92 246	366	43%
2013	14 654 282	92 052	365	44%
2014	14 750 287	87 961	365	46%
2015	15 917 265	91 059	365	48%

Zdroj: ČSÚ, Statistika hromadných ubytovacích zařízení;

Pro Airbnb nebylo možno postupovat stejným způsobem, jelikož nemáme k dispozici data za celý rok. Proto v jednotlivých typech ubytování byl zvolen náhodný výběr nabídek a obsazenost byla vypočítána na základě průměru k danému datu (viz následující uvedená tabulka). Nutno podotknout že některé nabídky, a nebyly to jednotlivosti, byly obsazeny dlouhodobými pronájmy až do konce roku 2018, jednalo se o společné i soukromé pokoje, to přispívá k hypotéze o dlouhodobých pronájmech.

Tabulka 3.5: Odhad průměrné obsazenost v Airbnb

	Dokonce roku 2016	14 dnů	7 dnů	2 dny
Společenský pokoj*	45%	45%	53%	59%
Soukromý pokoj*	48%	58%	57%	64%
Celý byt/dům**	56%	72%	81%	88%

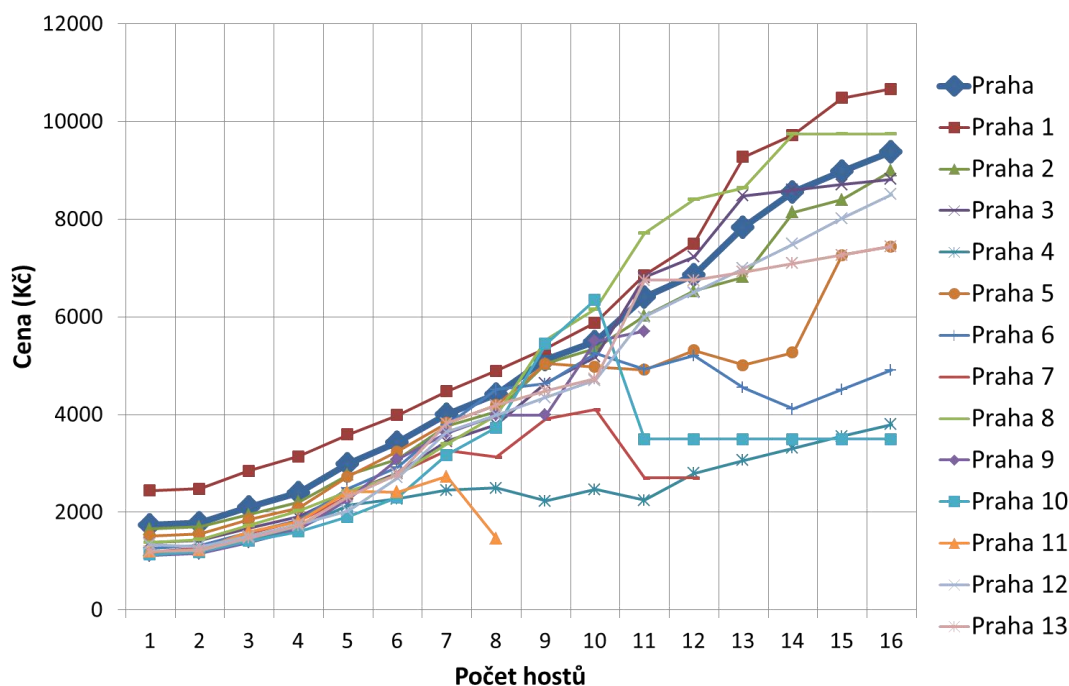
Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování; výpočet autoři.

Pozn.: * výpočet na základě 11 nabídek v dané kategorii k 15. 10. analyzováno do 31. 12. 2018.

** výpočet na základě 20 nabídek v dané kategorii k 27. 10. analyzováno do 31.12.2016.

Na základě porovnání průměrných výsledků z hromadných zařízení a s ohledem na snižující se počet turistů v říjnu (viz kap. 3.2.1) lze odhadnout, že z hlediska obsazenosti kapacit je ubytování formou Airbnb je úspěšnější než formou tradičních hromadných ubytovacích zařízení.

Obrázek 3.9: Průměrné ceny pronajmu celých bytů/domů Airbnb Praha -

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování; výpočet autoři.

Poslední krokem je odhad tržeb Airbnb. Na základě průměrných cena uváděných v on-line platformě (viz předchozí graf) a expertnímu odhadu 55 % obsazenost kapacit Airbnb byly odhadnuty denní tržby ubytování realizovaných přes Airbnb v Praze, tzn., že průměrná cena byla vynásobena 55 % odhadnutými kapacitami.

Tabulka 3.6: Odhad průměrných denních tržeb Airbnb v Praze

	Denní tržby
Celý byt/dům	37 495 957 Kč
Soukromý pokoj	1 833 201 Kč
Společný pokoj	239 220 Kč

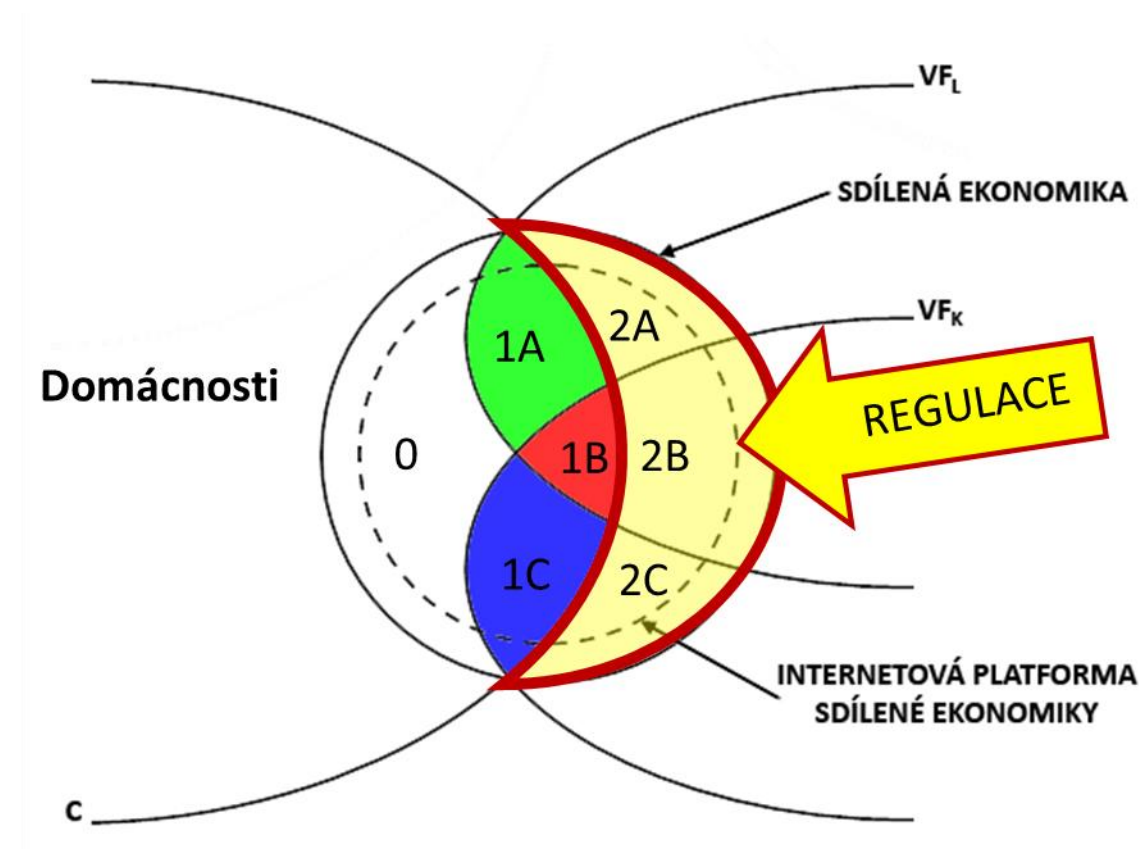
Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování; výpočet autoři.

Na základě výše provedených analýz Airbnb, je důležité se soustředit při regulaci na největší sektor, který tvoří pronájem bytů/domů. Tento sektor se nejvíce přibližuje k podnikání de facto (tj. oblast 2b v níže uvedeném grafu), i když vlastnictví de jure objektu pro soukromé účely, tj. znaky podnikání nenaplnňuje. Jsou dvě možnosti regulace:

1/ varianta podobně jako v Berlíně zakázat plošně pronájem celých objektů (bytů či domů) pod hrozbou vysokých sankcí, včetně exemplárního potrestání, které bude dostatečně medializované.

2/ varianta, u které je nutno prokázat u jednotlivých nabídek záměr podnikat včetně pravidelnosti příjmu, a tím dojde k naplnění skutkové podstaty podnikání tj. podnikání de facto.

Obrázek 3.10: Aplikace modelu CMCE na Airbnb v Praze

Legenda:

Domácnosti (C) - vlastnictví pro osobní spotřebu, volný čas osob de iure, ale i de facto;

VF_K – výrobní faktor kapitálu; VF_L – výrobní faktor práce.

Číselné označení

0 – oblast kdy je sdílení bezúplatné, např. ubytování kamaráda, spolužáka.

1 - oblast kdy je sdílení poskytované za úplatné, výrobní faktory nejsou vynaloženy úmyslně za účelem zisku,
2 - oblast kdy je sdílení poskytované za úplatné, výrobní faktory jsou de facto vynaloženy úmyslně za účelem zisku, typická je zde pravidelnost. Nutná regulace státu. Finanční regulace ve smyslu povinného vedení registru hostitelů a evidence ubytovaných (kontrola daní) a dodatečných odvodů za negativní externalitu (hluk od ubytovaných, snížení kvality bydlení).

Zdroj: Autoři.

Písemné označení

A – Sdílení pouze výrobního faktoru práce (v oblasti ubytování není využito)

B – Sdílení výrobního faktoru práce i kapitálu – osobního majetku (byt/dům) i osobní práce (příprava a úklid pokoje)

C – Sdílení výrobního faktoru kapitálu – osobního majetku (byt/dům), práce je delegována na jiný subjekt, pro nájem služby (příprava a úklid pokoje)

4 Shrnutí a doporučení pro exekutivní orgány

Následující text přináší srovnání tradičního distribučního modelu s modelem distribuce založeným na sdílení a závěry pro regulaci sdílené ekonomiky.

4.1 Tradiční model distribuce výrobků a služeb

Charakteristické rysy tradičního modelu lze shrnout do následujících bodů:

- **transparentní nabízející** – jedná se o fyzickou nebo právnickou osobu, která vlastní a nabízí produkty či služby k prodeji,
- **klient** – fyzická nebo i právnická osoba, která si pořizuje produkt nebo službu, produkt zpravidla vlastní nebo má pronajat (leasing),
- **regulativní podmínky** – řada legislativních podmínek upravujících:
 - o podmínky distribuce – nutnost podnikatelského oprávnění – živnostenský list
 - o ochrana spotřebitele – komplex ustanovení daný zákonem na ochranu spotřebitele a novým občanským zákoníkem²⁰ - reklamace, náhrada škody způsobená vadou výrobku,
 - o bezpečnostní a hygienické podmínky,
 - o odborná způsobilost a oprávnění k provozování vybraných služeb²¹
 - o daňové povinnosti,
- **kontrolní mechanismy** – ČOI, orgány hygienické služby, požární ochrany

S jistým časovým zpožděním jsou doplňována regulativní opatření pro distribuci „na dálku“ – zásilkový prodej, e-shopy, a mimo obchodní prostory „podomní prodej“: poučení o právu o odstoupení od smlouvy, vlastní možnost odstoupení od smlouvy do 14 dnů od převzetí plnění, a to i bez udání důvodu, uplatnění reklamace.

²⁰ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, a zákon č. 89/2012 Sb., (tzv. nový) občanský zákoník.

²¹ Např. oprávnění pro **provozování taxi-slужby** vyžaduje standardně splnit:

- vykonání zkoušky odborné způsobilosti,
- vydání koncese,
- oznámení vozidel a osob vykonávajících funkci řidiče,
- vykonání zkoušky z místopisu, ovládání taxametry a dalších částí,
- splnění náležitostí pro provozování taxislužby.

Stejně tak poskytování **ubytovacích služeb** vyžaduje splnění řady regulativních podmínek: [35]

- disponování minimálně živnostenským listem pro „ubytovací služby“ (kapacita omezena max. na 10 lůžek, lze poskytnout i snídani), nelze poskytovat další stravovací a restaurační služby, k tomu je třeba další živnostenské oprávnění pro „hostinskou činnost“ (živnost řemeslná – v daném případě se vyžaduje odborná způsobilost: buď vyučen v oboru, nebo vyšším ukončeným vzděláním a příslušnou odbornou praxí),
- provozní řád, který schvaluje příslušná hygienická stanice (prevence vzniku infekčních a jiných onemocnění, způsob zacházení s prádlem, způsob čištění prostředí ubytovacího zařízení) – netýká se s osob poskytujících ubytování v bytových domech, v rodinných domech a ve stavbách pro individuální rekreaci, kde je nahrazeno jednoduššími požadavky na každodenní umývání a týdenní dezinfekce,
- technické požadavky typu: světlá výška pokoje hosta, nejmenší plocha pokoje, požadavky na velikost a vybavení koupelny a WC včetně minimálních požadavků na plochu, větrání,
- evidence návštěvníků (českých v případě odvádění ubytovacího, rekreačního či lázeňského poplatku) u cizinců (dle dispozic příslušného pracoviště cizinecké policie),
- ekologické požadavky - smluvní řešení likvidace odpadu, třídění odpadů, uzavřené nádoby na odpady, úsporné žárovky, splachování,
- zabezpečení bezpečnostních podmínek – obecné protipožární předpisy, protiskluzová podlaha v koupelně, osvětlení v noci,
- dodržování autorských práv, pokud bude v ubytovacím zařízení umístěn přístroj technicky způsobilý k příjmu rozhlasového či televizního vysílání přísluší autorům odměna dle autorského zákona – smlouva s OSA.

4.2 Model distribuce – sdílená ekonomika

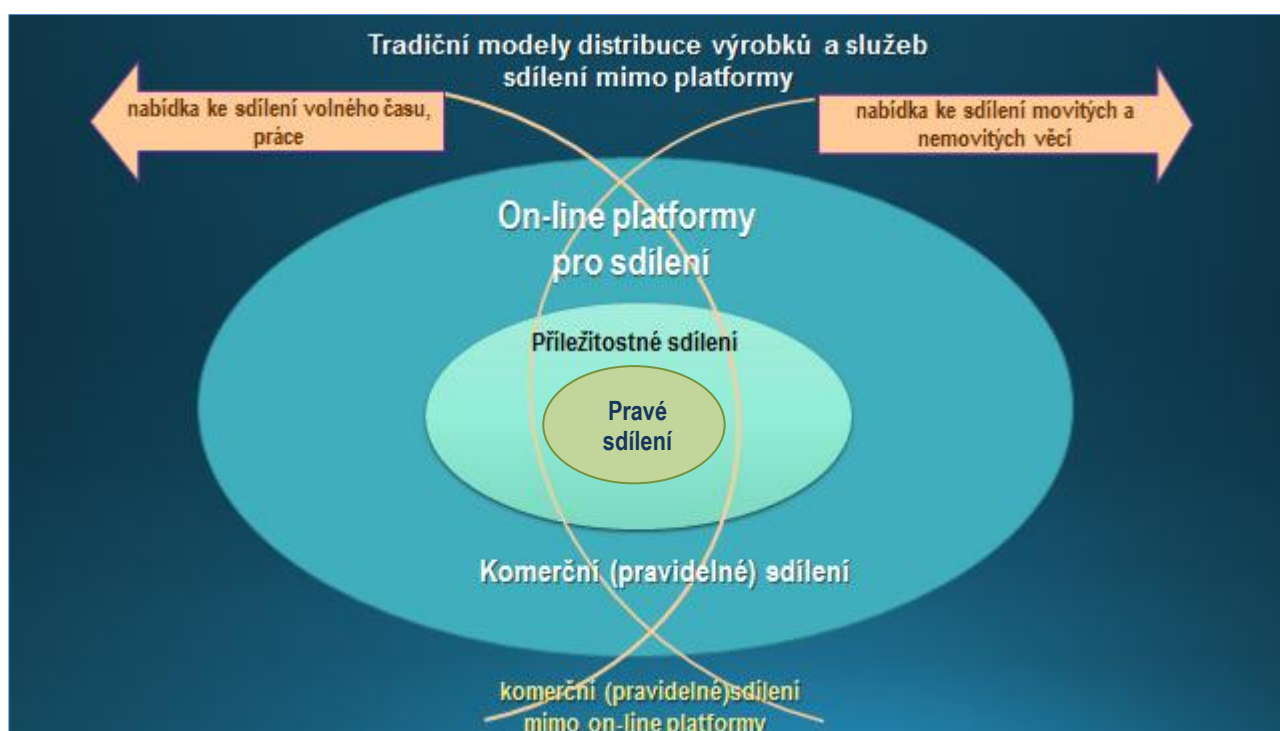
Jak bylo uvedeno, **sdílení** předpokládá:

- existence jistého statku (nemovitost, movitá věc, čas, práce),
- ochota tento statek či službu poskytnout jinému uživateli ze strany jejího vlastníka,
- existence subjektu (zejména fyzické osoby), který má zájem využít takový statek či službu, a to bezplatně nebo i za úplatu.

Sdílení může mít řadu podob, jak ukazuje následující obr. 4.1, lze rozlišit sdílení:

- **pravé** – zpravidla bezplatné zápůjčky, služby pro příbuzné, sousedy, společná doprava do zaměstnání atd. – partneři se znají
- **příležitostné** – občasné, zpravidla úplatné poskytnutí věci nebo služby s využitím on-line platformy nebo i bez ní – partneři se obvykle neznají
- **komerční, na bázi on-line platformy** – komunikační propojení mezi nabízejícími a klienty realizuje zprostředkovatel prostřednictvím on-line platformy, úplata je poskytována nabízejícímu a jistý procentní díl (nebo fixní poplatek) si strhává i provozovatel platformy; tuto formu sdílení můžeme dále rozdělit do tří skupin:
 - **respektující regulativní podmínky** – nabízející i zprostředkovatel jsou transparentní a respektují příslušné legislativní ustanovení pro daný nabízený produkt či službu – např. Liftago, provozovatelé Carsharingu, Rokola apod.
 - **obcházející regulativní podmínky** – zejména strana nabízejících ne vždy plní regulativní podmínky, zprostředkující platforma, která organizuje distribuční proces, se hájí tím, že není tím, kdo nabízí – např. Uber, Airbnb.
 - **nezaručující regulativní podmínky** – je na straně nabízejícího, zda plní či nikoliv regulativní podmínky, zprostředkující platforma toto negarantuje – např. Hodinový manžel, Super soused – není zárukou, že poskytovatel služby bude kvalifikovaný, platit daně, nebo platformy zprostředkující prodej použitého zboží, u kterého závisí na prodávajícím, zda prodává zboží bezpečně.

Obrázek 4.1: Tradiční modely distribuce výrobků, služeb a sdílení mimo platformy.

Zdroj: Autoři.

4.3 Ochrana oprávněných zájmů souvisejících se sdílenou ekonomikou

Oprávněné zájmy ve vztahu k transakcím realizovanými formou sdílené ekonomiky lze zaznamenat u celé řady subjektů:

- **klientů** – kupujících, uživatelů nabízených služeb – i když může jít o jisté „hazardéry“, kteří a priori počítají s tím, že bezpečnostní riziko (úrazu, hygienické apod.) může být vyšší, neponesou plně náklady na následné léčení apod.,
- **podnikatelů** – zejména komerční sdílení obcházející regulativní podmínky jednoznačně vytváří nerovné podnikatelské prostředí a nerovné konkurenční podmínky, částečně i u příležitostného sdílení a komerčního sdílení nezaručujícího regulativní podmínky,
- **státu** – daňové úniky z nedůsledného vykazování a zdanění příjmů – zejména komerční sdílení obcházející regulativní podmínky, částečně i u příležitostného sdílení a komerčního sdílení nezaručujícího regulativní podmínky,
- **širší komunita** – doplácení určité komunity (např. občanů města) na nedůsledné vybírání poplatků určených na provoz a fungování komunity, např. občané města doplácí na svoz odpadu, pokud poskytovatel komerčního ubytování nepřispívá na svoz odpadu, nebo neplatí ubytovací či lázeňský poplatek a město investuje do městské infrastruktury (parky, sportoviště, cyklostezky atd.).

4.4 Doporučení pro exekutivní orgány

Jak bylo uvedeno struktury EU a OECD doporučují diferencovaný přístup k podpoře a restrikci aktivit naplňujících charakter sdílené ekonomiky. Je zřejmé, že tento fenomén se dynamicky vyvíjí a v současnosti není reálné predikovat a řešit „*en bloc*“ tj. všechny podoby sdílení.

4.4.1 Regulativní opatření

Sdílená ekonomika vyvolává ve vztahu k regulativním opatřením protichůdné kroky:

Na jedné straně bude muset dojít k implementaci standardní regulace u vybraných distribučních aktivit realizovaných formou sdílené ekonomiky:

- jednoznačně **nejproblémovější se jeví komerční sdílení obcházející regulativní podmínky**, zde bude třeba zřejmě třeba zpřísnit, aktualizovat platnou legislativu, ale i posílit aktivity kontrolních a represivních institucí, jako rizika spatřujeme:
 - **bezpečnostní riziko**, nezachycení pohybu cizinců (při neevidování ubytování cizinců),
 - **hygienické riziko** – stávající právní úprava pro nejnižší kategorie ubytování zřejmě nebude pokrývat rizika šíření nemocí až po epidemie,
 - **nerovné podnikatelské podmínky**,
 - **neplnění daňových povinností**,
 - **bezpečností rizika pro spotřebitele**.
- následnou pozornost bude třeba věnovat dalším dvěma segmentům sdílené ekonomiky:
 - **příležitostné sdílení** – nutné bude vymezit míru slova „příležitostné“, zvolit např. finanční limit, do kterého budou příjmy tolerovány, nebo jiný i kvantitativní limit, do kterého bude sdílení tolerováno a nezdaněno, či i jinak neregulováno,
 - **komerční sdílení nezaručující regulativní podmínky** – v tomto případě s ohledem na to, jak se bude rozvíjet, bude též nutné časem dojít k přijetí regulativních opatření,

jinak bude mít negativní dopad jak na nerovné podmínky pro podnikatele-živnostníky, jednak i z hlediska fiskálního.

Na druhé straně uplatnění sdílené ekonomiky ukazuje, že některé regulace jsou již překonané, a mělo by dojít k jejich omezení či vyloučení, stejně tak zabudované samoregulující nástroje v on-line platformách mohou vést k omezování regulativních opatření.

4.4.2 Podpora některých aktivit na bázi sdílené ekonomiky

Na druhé straně sdílená ekonomika může mít díky intenzivnějšímu využití některých movitých věcí pozitivní efekty, proto by mohla být předmětem podpory – např. Carscharing. V tomto případě nemusí jít vždy o podporu z úrovně vládní exekutivy, ale z regionální či lokální úrovně.

4.5 Shrnutí

Z pohledu ČR sdílená ekonomika, resp. distribuční modely založené na internetových platformách jsou již realitou a do budoucna lze předpokládat jejich další rozvoj. Jejich dopad na ekonomiku a potažmo i na společnost je rozdílný. V některých případech příznivý, v některých neutrální a v některých negativní.

V blízké budoucnosti má smysl se věnovat zejména segmentu aktivit, resp. operátorů, kteří poskytují komunikační platformy pro sdílení a kde je **vysoká anonymita**, zejména na straně poskytovatelů. Konkrétně se jedná o společnost Airbnb a společnost Uber, popř. společnosti fungující na stejném přístupu. U těchto dvou segmentů, resp. přímo poskytovatelů řešitelé navrhuji přijmout ve velmi blízké budoucnosti regulativní opatření.

Následně bude nutné ošetřit prahovou hodnotu pro příležitostné sdílení, tzn., do jakého rozsahu jej není třeba regulovat a ve kterých případech již ano.

5 Návrh dalších potřeb a směrů výzkumu

Návrh dalších výzkumných úkolů (dále jen VÚ) v oblasti sdílené ekonomiky

VÚ 1/ Výzkum populace nabízející a poptávající sdílenou ekonomiku

Cílem průzkumu je mapovat nabídku i poptávku po sdílené ekonomice dle jednotlivých sektorů včetně odhadu velikosti jednotlivých trhů. Na základě průzkumu budou identifikovány cílové skupiny obyvatel ČR starších 15 let nabízejících i poptávajících služby sdílené ekonomiky dle věku vzdělání, postojů a hodnot. Při průzkumu je nutno zohlednit velikostní strukturu obcí, předpokladem je že sdílená ekonomika se nejvíce rozvíjí ve velkých městech, na druhou stranu je v nabídce i ubytování v rekreačních oblastech. Z hlediska nárůstu tohoto fenoménu doporučujeme každoroční realizaci.

VÚ 2/ Analýza trendů v jednotlivých sektorech sdílené ekonomiky (např. Airbnb) odhad velikost těchto segmentů.

Naprogramování robota pro průběžný sběr dat, na základě kterého bude možno získávat průběžná data o nabídce služeb včetně analýzy obsazenosti.

Např. pro efektivnější a rychlejší získávání dat a informací z Airbnb je možno využít rozhraní pro programování aplikací API. Dokumentace je možno nalézt zde: <http://airbnbapi.org/>. API umožňuje definovat URL pro získání záznamu ubytovacích zařízení, dle zadaných parametrů.

Mezi povolené parametry patří:

Parametr	Hodnota	Popis
locale	en-US	Požadovaný jazyk
currency	USD	Požadovaná měna
_format	for_search_results for_search_results_with_minimal_pricing	Vyhledávat s cenou
_limit	10	Počet vrácených záznamů
_offset	0	Počet záznamů k přeskočení
guests	1	Počet hostitelů
ib	false	Při nastavení hodnoty TRUE vrátí záznamy s ubytovacími zařízeními k rezervaci.
location	Praha	Název zájmového území
min_bathrooms	0	Minimální počet koupelen.
min_bedrooms	0	Minimální počet ložnic.
min_beds	0	Minimální počet lůžek
price_min	40	Minimální cena
price_max	210	Maximální cena
min_num_pics	10	Minimální počet obrázků.
sort	1	Seřazení (vzestupně, sestupně)
user_lat	37.18722222222222	Souřadnice zeměpisné šířky vyhledávané destinace.
user_lng	-122.42833333333333	Souřadnice zeměpisné délky vyhledávané destinace.

Vracený výstup s požadovanými záznamy je defaultně nastaven na JSON. Formát lze transformovat do formátu CSV, s kterým je možno pracovat v MS Excel. Pro automatické vyhledávání a stahování dat a informací, pro následnou analýzu je vhodné vytvořit stahovacího robota, který bude daná data stahovat a transformovat. Pro tyto účely se jeví nejvhodněji programovací jazyky PHP, Python, či C#. Pro daného robota je nutné připravit číselníky hodnot, které se budou přiřazovány k jednotlivým parametrům a následně v cyklech procházet jednotlivá zájmová území, která budou stahována. Odhadovaná cena programování daného robota je cca 50 000 Kč. Úskalí dané API jsou omezující pravidla načtení většího množství dat. Limit pro počet vrácených záznamů je 50 a limit pro přeskočení záznamů je 1 000. Stahovací robot to omezení musí obejít.

VÚ 3/ Analýza citlivosti trhu na poskytování služeb Airbnb včetně prostorové elasticity.

Na základě získaných dat z VÚ je možné provádět dílčí analýzy dopadu sdílené ekonomiky na konkrétní subjekty, včetně zhoršení jejich ekonomických výsledků.

Zdroje a použitá literatura

- [1] BENKLER, Y.: The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. New Haven, Conn: Yale University Press. 2006, ISBN 0-300-11056-1 .
- [2] BOTSMAN, R.: Defining The Sharing Economy: What Is Collaborative Consumption— And What Isn't? FastCompany, 2015, dostupné na: <https://www.fastcoexist.com/3046119/defining-the-sharing-economy-what-is-collaborative-consumption-and-what-isnt>
- [3] DEMARY, V.: Competition in the Sharing Economy, Institut der deutschen Wirtschaft Köln, 2014
- [4] ECKHARDT, G. M., BARDHI, F.: The Sharing Economy Isn't About Sharing at All. Harvard Business Review, 2015-01-28. Retrieved 2015-07-11 .
- [5] FELSON, M., SPAETH, J., L.: Community Structure and Collaborative Consumption: A routine activity approach, American Behavioral Scientist, 21/1978
- [6] GUARDA, D.: Circular Economy And A Blockchain Driven Sharing Economy? Blockchain07/08/2016, dostupné na: <https://ipv6.net/news/circular-economy-and-a-blockchain-driven-sharing-economy/?shared=email&msg=fail>
- [7] MATOFSKA, B.: What is the Sharing Economy? 1.9.2016 <http://www.thepeoplewhoshare.com/blog/what-is-the-sharing-economy/>
- [8] OLMSTEAD, K., SMITH, A.: How Americans define the sharing economy, Pew Research Center, Retrieved 2016-07-16
- [9] VORLÍČEK, J.: Sdílená ekonomika, Makroekonomický pohled, interní materiál VSPP Praha, 2016

Ostatní zdroje

- [10] Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupné na: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9KFY62A>
- [11] Sdílené město, příspěvky z konference 18.-19.06.2015, Praha, v dostupné na: http://resite.cz/download/programs/CZreSITE2015_web.pdf
- [12] The Sharing Economy, Consumer Intelligence Series, PwC Studies: PwC 2015 in: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>

Internetové zdroje

- [13] Peer-to-peer rental: The Economist, 9.3.2013, dostupné na: <http://www.economist.com/news/leaders/21573104-internet-everything-hire-rise-sharing-economy>
- [14] <http://www.collaborativeconsumption.com/directory>
- [15] <https://www.fastcodesign.com/1663554/bmws-drivenow-app-outsmarts-zipcar>
- [16] www.whosdrivingyou.org/rideshare-incidents
- [17] <https://www.kozaza.com/>
- [18] <http://www.etsy.cz/>
- [19] www.zonky.cz
- [20] www.prvniklubova.cz/
- [21] <https://www.renbo.cz/>
- [22] <http://aukro.cz/>
- [23] <https://falkvinge.net> – official Site - Rick Falkvinge
- [24] carsharing: <https://www.car4way.cz/> <http://www.autonapul.org/#page-home> <http://www.ajo.cz/> <https://emuj.cz/> <http://sharujeme.cz/uvod/> <http://ceskycarsharing.cz/>
- [25] <https://www.sharetribe.com/>

- [26] <http://www.benefi.cz>
- [27] www.jobs.cz
- [28] http://www.poptavej.cz/zadat-zdarma-poptavku/hodinovy-manzel?in=adwords_remesla_stavebni_remesla_hodinovy_manzel
- [29] www.supersoused.cz
- [30] www.diypraha.cz
- [31] <http://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/collisions/sharingeconomy.html>
- [32] Consumer Intelligence Series: The sharing economy, PwC, April 2015, in: <http://www.pwc.com/us/en/industry/entertainment-media/publications/consumer-intelligence-series/sharing-economy.html>
- [33] UK's key sharing economy sectors could deliver £140 billion by 2025, PwC, June 2016, in: http://pwc.blogs.com/press_room/2016/06/uks-key-sharing-economy-sectors-could-deliver-140-billion-by-2025.html
- [34] The Sharing Economy: A New Way of Doing Business, Wharton University of Pennsylvania, Dec. 2015, in: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/the-sharing-economy-a-new-way-of-doing-business/>
- [35] http://www.socr.cz/file/521/08_op_ubytovaci_sluzby.pdf
- [36] <http://www.internetsociety.org/doc/oecd-2016-ministerial-meeting-digital-economy-background-paper>
- [37] <http://www.oecd.org/industry/tourism/re-thinkingpoliciesforthetourismsharingeconomy.htm>
- [38] ČSÚ (2011) GNI Inventory (dle ESA 1995 [27. 10. 2016] [online] Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/b1.metodika>
- [39] WIDENER, M. N. (2015). Shared Spatial Regulating in Sharing-Economy Districts. Seton Hall L. Rev., 46, 111.

Příloha č. 1: Sběr dat z Airbnb a postup jejich zpracování

Sběr dat

Informace ubytovacích zařízení reprezentující celý byt/dům, soukromý a sdílený pokoj, byla získávána ze systému Airbnb nacházející se na webové adrese <https://www.airbnb.cz/>. Dané informace o ubytovacích zařízeních byly vybírány za pomoci filtračního formuláře na výše zmíněné adrese k 22.10.2016.

Filtrační formulář umožní uživateli vybrat zájmovou destinaci, termín příjezdu a odjezdu, počet ubytovaných hostů a na závěr typ ubytovacího zařízení, v kterém chce realizovat svůj pobyt, případně volit cenové rozpětí, v kterém by se mělo dané ubytování pohybovat. Jakmile je provedena filtrace, uživateli je poskytnut k nahlédnutí histogram s cenami filtrovaného ubytování, počet získaných ubytování a samozřejmě i jednotlivá ubytovací zařízení. U daného histogramu je také uvedena průměrná cena filtrovaného ubytovacího zařízení v měně uživatele.

Získávání dat probíhalo formou filtrování jednotlivých informací z webu Airbnb. Vždy byla vybrána městská část Hlavního města Prahy, typ ubytování a počet ubytovávaných hostů v ubytovacím zařízení. Po filtraci byly vypsány hodnoty průměrné ceny ubytování a počty možných pronájmů do připravených tabulek MS Excel (ukázka výstupu viz tabulka).

Tabulka 0.1: Ukázka základního výstupu pro Prahu 4

Počet hostů	Celý byt/dům		Soukromý pokoj		Společný pokoj	
	Průměrná cena (Kč)	Počet pronájmu	Průměrná cena (Kč)	Počet pronájmu	Průměrná cena (Kč)	Počet pronájmu
1	1153	253	709	87	470	12
2	1232	250	815	82	757	8
3	1456	185	1106	20	815	4
4	1675	143	1357	8	637	1
5	2144	58	1691	1		
6	2275	32	1691	1		
7	2449	10				
8	2494	7				
9	2231	3				
10	2468	3				
11	2243	2				
12	2795	1				
13	3065	1				
14	3310	1				
15	3555	1				
16 +	3800	1				

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování k 22.10.2016.

Pro detailnější představu obsazenosti jednotlivých ubytovacích prostor bylo zapotřebí zapracovat do postupu i práci s kalendáři a informacemi obsazených v nich (dny, které jsou již rezervované a dny, které je možné ještě rezervovat). Pro přístup k jednotlivým kalendářům je vždy zapotřebí rozkliknout námi vybrané ubytovací zařízení a přesunout se k rezervaci a výběru příjezdu a odjezdu. Zde dostaneme přehled, kdy je dané zařízení obsazené nebo volné. Dané obsazenosti náhodně vybraných ubytovacích zařízení byly selektovány a převedeny do tabulek MS Excel pro další zpracování.

Postup zpracování dat a tvorba odhadů

Byla analyzovaná nabídka ubytování podle počtu hostů pro Prahu jako celek a pro jednotlivé části zvlášť. Bohužel pokud počet nabídek je větší než 300 zobrazuje se pouze údaj 300+ (viz níže uvedená tabulka).

Tabulka 0.2: Porovnání nabídky pro Prahu 4 a pro celou Prahu

Počet hostů	Praha 4			Praha		
	Celý byt/dům	Soukromý pokoj	Společný pokoj	Celý byt/dům	Soukromý pokoj	Společný pokoj
1	253	87	12	300 +	300 +	145
2	250	82	8	300 +	300 +	106
3	185	20	4	300 +	300 +	55
4	143	8	1	300 +	278	44
5	58	1	-	300 +	88	28
6	32	1	-	300 +	46	24
7	10	-	-	300 +	13	16
8	7	-	-	300 +	12	15
9	3	-	-	300 +	7	11
10	3	-	-	283	7	11
11	2	-	-	171	12	7
12	1	-	-	142	12	7
13	1	-	-	92	12	6
14	1	-	-	78	10	6
15	1	-	-	59	10	5
16 +	1	-	-	52	9	4

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování k 14.10.2016.

Na základě distribuční funkce u menších obvodů, kde počet nepřesahoval v žádné kategorii 300 objektů (tj. Praha 4; Praha 9; Praha 11; Praha 12; Praha 13) byly odhadnuty hodnoty za celou Prahu. Tyto hodnoty byly očištěny od kumulativních efektů, tj. když je nabízeno ubytování pro 15 tak se odečítá ubytování pro 16 hostů, tím je získán skutečný odhad nabídek. Následně tento odhad je vynásoben počtem lůžek. Všechny údaje jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 0.3: Výpočet odhadu nabídky Airbnb pro celou Prahu

Počet hostů	Praha - odhad			Praha - odhad očištěný od kumulativního efektu			Praha - očištěný odhad lůžek		
	Celý byt/dům	Soukromý pokoj	Společný pokoj	Celý byt/dům	Soukromý pokoj	Společný pokoj	Celý byt/dům	Soukromý pokoj	Společný pokoj
1	14 159	2 350	145	3 999	498	56	3 999	498	56
2	13 905	2 173	106	10 160	1 852	89	20 320	3 704	178
3	10 346	555	55	3 745	321	17	11 235	963	51
4	8 236	273	44	6 601	234	38	26 404	936	152
5	3 305	83	28	1 635	39	6	8 175	195	30
6	2 034	47	24	1 670	44	22	10 020	264	132
7	966	18	16	364	3	2	2 548	21	14
8	763	16	15	602	15	14	4 816	120	112
9	394	10	11	161	1	1	1 449	9	9
10	283	10	11	233	9	10	2 330	90	100
11	171	6	7	50	1	1	550	11	11
12	142	6	7	121	5	6	1 452	60	72
13	92	6	6	21	1	1	273	13	13
14	78	5	6	71	5	5	994	70	70
15	59	4	5	7	0	1	105	0	15
16	52	4	4	52	4	4	832	64	64
Celkem	54 983	5 566	490	29 492	3 032	273	95 502	7 018	1 079

Zdroj: Airbnb, nabídka ubytování k 14.10.2016.